

SERENDIPITEIT

Deel 1

23 foto's bij 23 verhalen

**of
zoals u wilt**

23 verhalen bij 23 foto's

Oktober 2011

ISBN 978-94-91150-X-X

NUR 653

© StrangeArt

Info StrangeArt@xs4all.nl

Bezoek ook eens mijn website

<http://rrump.home.xs4all.nl/>

e-Book met "Masterrights"
(weggeven mag, graag zelfs, wijzigen niet)
© Overleggen met StrangeArt

**Gelezen krantenartikelen en daarbij een foto gezocht
Of te wel:**

Serendipiteit

“De ongezochte vondst”

***“Het zoeken naar een speld in een hooiberg, en eruit rollen
met een boerenmeid”***

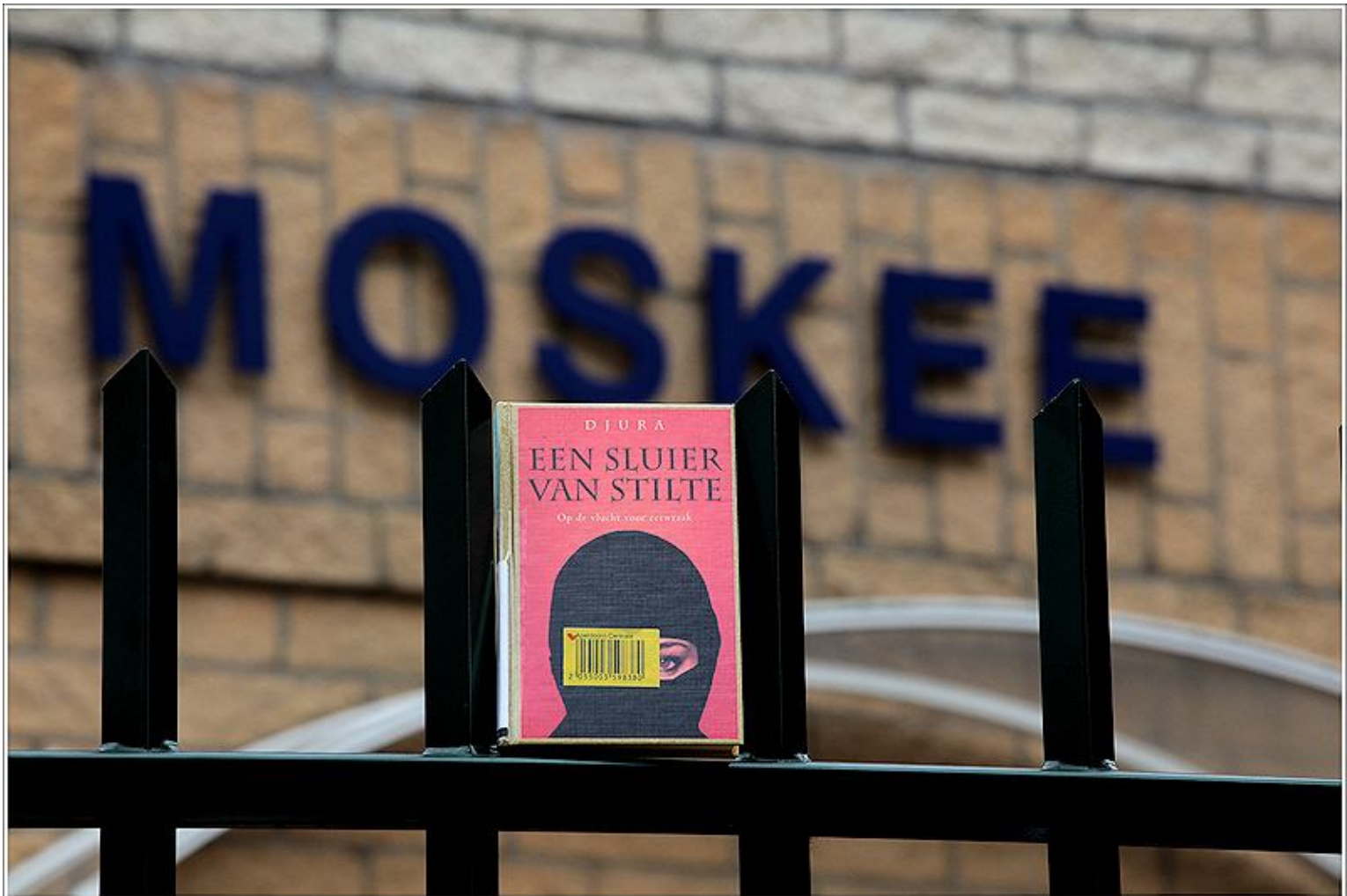
***“De gave om door toevalligheden en intelligentie iets te
ontdekken waar men niet naar op zoek was”***

***“De gave om nuttige combinaties te maken van observaties die
op zich weinigzeggend zijn”***

Mijn moeder heeft ervoor gezorgd dat ik kon vluchten. Ze heeft me mijn paspoort teruggegeven, geld geregeld en iemand die mij naar het vliegveld bracht. Mijn vader wist daar niets van.

Ik heb hier een zus wonen, maar dat was niet de reden dat ik voor Nederland koos. Ik had een beeld van tolerantie en vrouwenemancipatie, van een algehele acceptatie van homoseksualiteit. Nu zie ik een andere waarheid. De wet is tolerant, maar ook in Nederland zijn veel mensen homofob.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 1

Voorganger Jerry Mendeszoon is van harte bereid te laten zien wat zijn kerk in Rotterdam heeft bereikt. 'Pastor Jerry' is een Surinamer die met zijn gympies en petje jonger oogt dan zijn 52 levensjaren. 'Ik ben een ex', introduceert hij zichzelf. Een ex-verslaafde, welteverstaan. Twintig jaar geleden werd hij gegrepen door Jezus. Gewoon op straat, in Amsterdam. Met steun van de Heer kickte hij af van de heroïne bij Victory Outreach, de kerk die toen alleen nog in de hoofdstad was gevestigd.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 2

Het imago van de kerk heeft wel een deuk opgelopen. Maar de meeste gelovige jongeren hebben nog steeds groot vertrouwen in de kerk, denkt ze. 'Grote kans dat ze in hun omgeving niet in aanraking zijn gekomen met seksueel misbruik. Ze zijn er tegenaan gelopen, vooral door alle verhalen in de media. Ze veroordelen het, maar het kerkelijke leven gaat door', aldus Van Zutven.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 3

Een mens is welbeschouwd één groot vat bacteriën en daarmee ook de grootste verspreider ervan. Handsen wassen dus. Voor je gaat koken, na contact met rauw vlees, vis en gevogelte, na de wc, voor het eten, na hoesten en niezen, na contact met de afvalbak. En vergeet kinderen, hond en poes niet: allemaal bacterieverspreiders op pootjes. Houd ze uit de keuken, tenzij ze keurig zelf al die pootjes wassen met water en zeep.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 4

De Somalische gemeenschap in Nederland wil vooral de vastenmaand ramadan, waarin traditiegetrouw veel wordt geschonken aan goede doelen, aangrijpen om geld in te zamelen voor hun hongerende moederland. Er is een ramadanrace uitgezet, waarin fondsenwervingteams strijden om de hoogste opbrengst.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 5

Tweeëntwintig jaar later en negen jaar na Freddy's dood noemt Heineken zich op de eigen website 'met tweehonderd merken het meest internationale bierconcern' ter wereld'. In 70 landen staan 125 brouwerijen. De afzet is verviervoudigd tot 192 miljoen hectoliter waarvan 45,7 miljoen (23 procent) in West-Europa worden verkocht. Maar gek genoeg zijn de manco's die Freddy Heineken bij zijn bedrijf constateerde dezelfde gebleven. Heineken heeft weer last van het slechte zomerweer, de krimpende biermarkt in het Westen en de groeiende concurrentie van nieuwkomers waaronder vele microbrouwerijen die het onmogelijk allemaal kan gaan opkopen. Woensdag presenteerde Heineken teleurstellende halfjaarcijfers, waaruit bleek dat de winst dit jaar met slechts 4 procent groeit. Daarop daalde de beurskoers onmiddellijk met 12,5 procent.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 6

Kan Apple zo succesvol blijven als het is zonder zijn charismatische topman Steve Jobs? Die vraag brandt analisten, beleggers, techies en Apple-adepten op de lippen, sinds Jobs donderdag per direct vertrok als topman - de precieze reden werd niet bekendgemaakt, maar het staat vast dat Jobs' haperende gezondheid de oorzaak is.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 7

'Mensen telefoneren steeds minder. Jongeren die ik voor mijn boek sprak vonden dat de telefoon kwetsbaar maakt. Ze willen zichzelf zo goed mogelijk presenteren, op een manier waarvoor ze zelf kiezen, zoals op hun Facebookpagina. Als je praat, kun je je emoties verraden, of er kan een pijnlijke stilte vallen.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 8

Het ziektebegrip, zonder morele mitsen en maren, kwam pas echt op gang in de jaren veertig van de vorige eeuw dankzij het werk van de arts en onderzoeker E. Morton Jellinek. Hij onderscheidde in het verloop van de ziekte een aantal fasen. De eerste 'pre-alcoholische symptomatische' fase is nog sociaal: drinken met anderen, maar net iets meer. Dan volgt het stiekeme drinken en daarna wordt het kritiek met controleverlies, het goedpraten van drankgebruik en, vooral, de fysieke behoefte. De scheidslijn tussen de alcoholist en de stevige drinker is dat de eerste niet meer drinkt om zich plezierig te voelen, maar om zich niet ronduit beroerd te voelen. De voortdurende hunkering, of craving, drijft hem onvermurwbaar naar de fles. In de laatste, chronische fase tenslotte is de dronken roes dan ook de regel, het maatschappelijk vastlopen een feit en drinken een obsessie.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 9

Leden van motorclubs doen het vaker, elkaar broederlijk omhelzen en op de schouders slaan. Toch barst zondagmiddag een luid gejuich los op het Waterlooplein als de baas van de Amsterdamse Hells Angels en de voormannen van Satudarah elkaar op deze manier begroeten.

Al maandenlang doen verhalen de ronde over spanningen tussen de Angels en de Molukse club. Burgemeesters hebben het ene motorevenement na het andere afgelast omdat de politie 'aanwijzingen' had voor een dreigende confrontatie.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 10

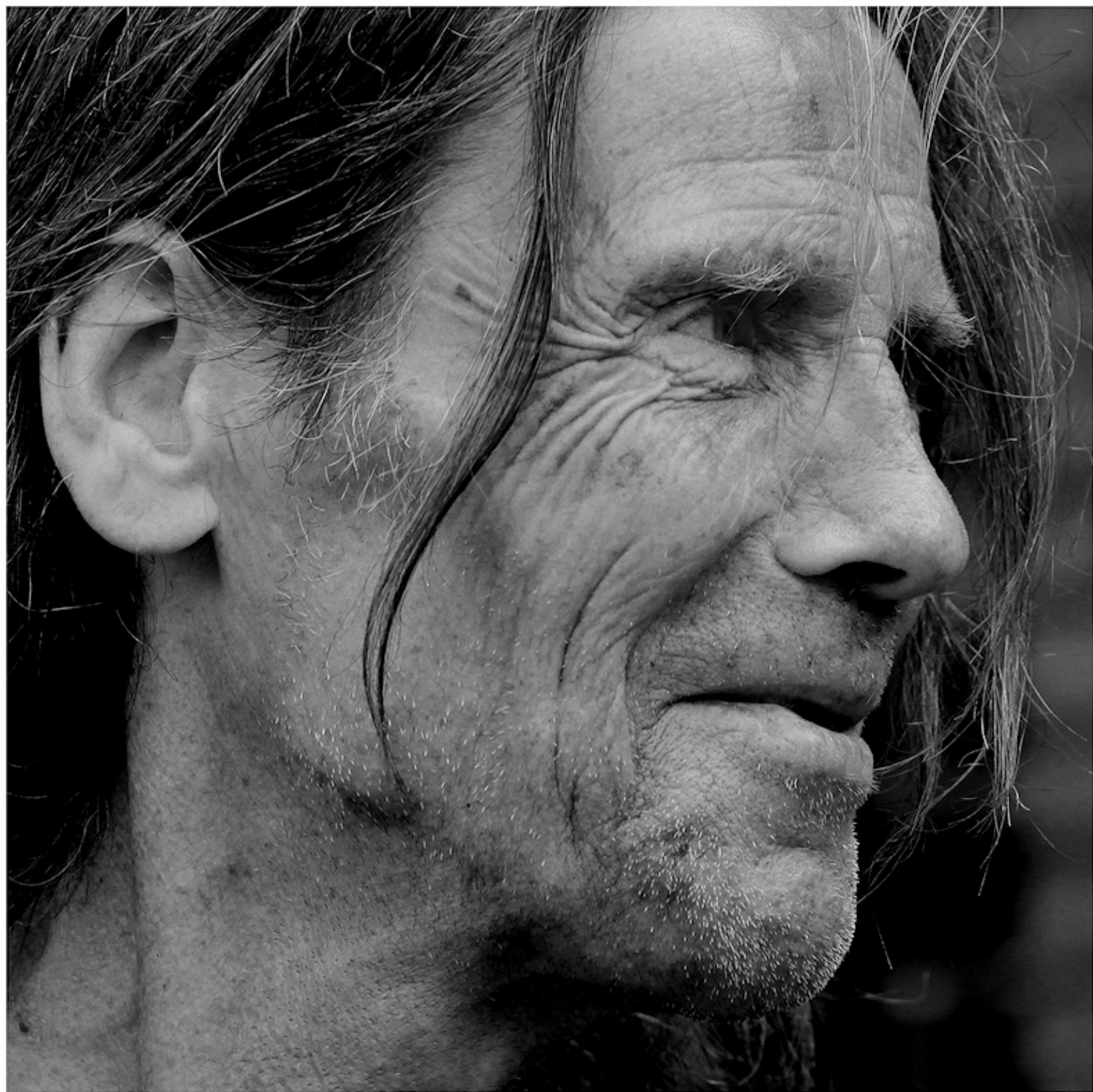
Er is in het besluitvormingsproces waarbij de premie als dwangmaatregel wordt opgelegd, geen ruimte voor een burger om aan te geven om welke reden hij de zorgpremie niet betaalt of niet kan betalen. Er is geen mogelijkheid tot bezwaar. Er bestaat binnen het kader van de zorgverzekeringswet geen ruimte voor een situatie waarin een burger, zonder dat het aan hemzelf te wijten zou zijn, de premie niet kan betalen.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 11

Alle verslaafden, ongeacht waaraan ze verslaafd zijn of wat hun maatschappelijke status is, hebben één consistent en duidelijk symptoom gemeen: ze zijn er niet helemaal bij als je met ze praat. Ze communiceren met je door een nauwelijks waarneembare, maar onmiskenbaar aanwezige sluier. Of het nu een dakloze heroïnejunk is die om geld vraagt voor een kop thee of een stijf van de coke staande manager in maatpak die maar doorratelt over zijn speedboot; altijd hangt er een giftige wolk om ze heen die echt contact onmogelijk maakt.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 12

Nog niet alle lichamen zijn geïdentificeerd. De onzekerheid is tergend voor de nabestaanden. Bij het Rikshospitalet meldt zich zaterdagochtend een tengere, jonge vrouw bij de receptie. Haar gezicht is grauw, in haar ogen staan tranen. 'Ik zoek mijn man', zegt ze. 'Hij werkte in het regeringsgebouw, en wordt sinds de explosie vermist. Er zijn zeven mensen omgekomen, drie zijn nog niet geïdentificeerd. Ik ben zo bang dat hij daarbij zit.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 13

Het enige criterium bij de aankoop van een kunstwerk was of hij het mooi vond. Hij koos niet voor een thema. 'Dan word je een soort postzegelverzamelaar. Als de werken uit mijn collectie iets gemeen hebben, is het misschien een bepaalde verstildheid, eenzaamheid, verlatenheid

Zie voor de gehele tekst, verhaal 14

Maar als het over het pensioenakkoord gaat, zijn de mannen in de keet eensgezind: doorwerken tot je 66ste is in de bouw is onmogelijk. 'Laat ze hier zelf eens een maand komen werken.'

Zie voor de gehele tekst, verhaal 15

Aan een hoekje van de brug hadden mensen bloemen, waxinelichtjes en kerstlichtjes gehangen. Ook fladderden er geprinte foto's in plastic steekmappen met daarop het gezicht van een man. En briefjes.

Een man en een vrouw stonden naar het gedenkhoekje te kijken. De man streek met zijn hand over de rug van de vrouw.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 16

In West-Afrika trok ik eens op met enkele Nederlandse toeristen die hun strandresort een paar dagen achter zich lieten om het 'echte' Afrika te zien. We sliepen in lemen hutten met daken van palmbblad en 's avonds kwam de dorpsbevolking een dans opvoeren, compleet met trommels en rieten rokjes. Een geregisseerde ervaring, dat was duidelijk. De meeste toeristen gingen vroeg naar hun hut, verveeld door deze 'toeristenstuff'.

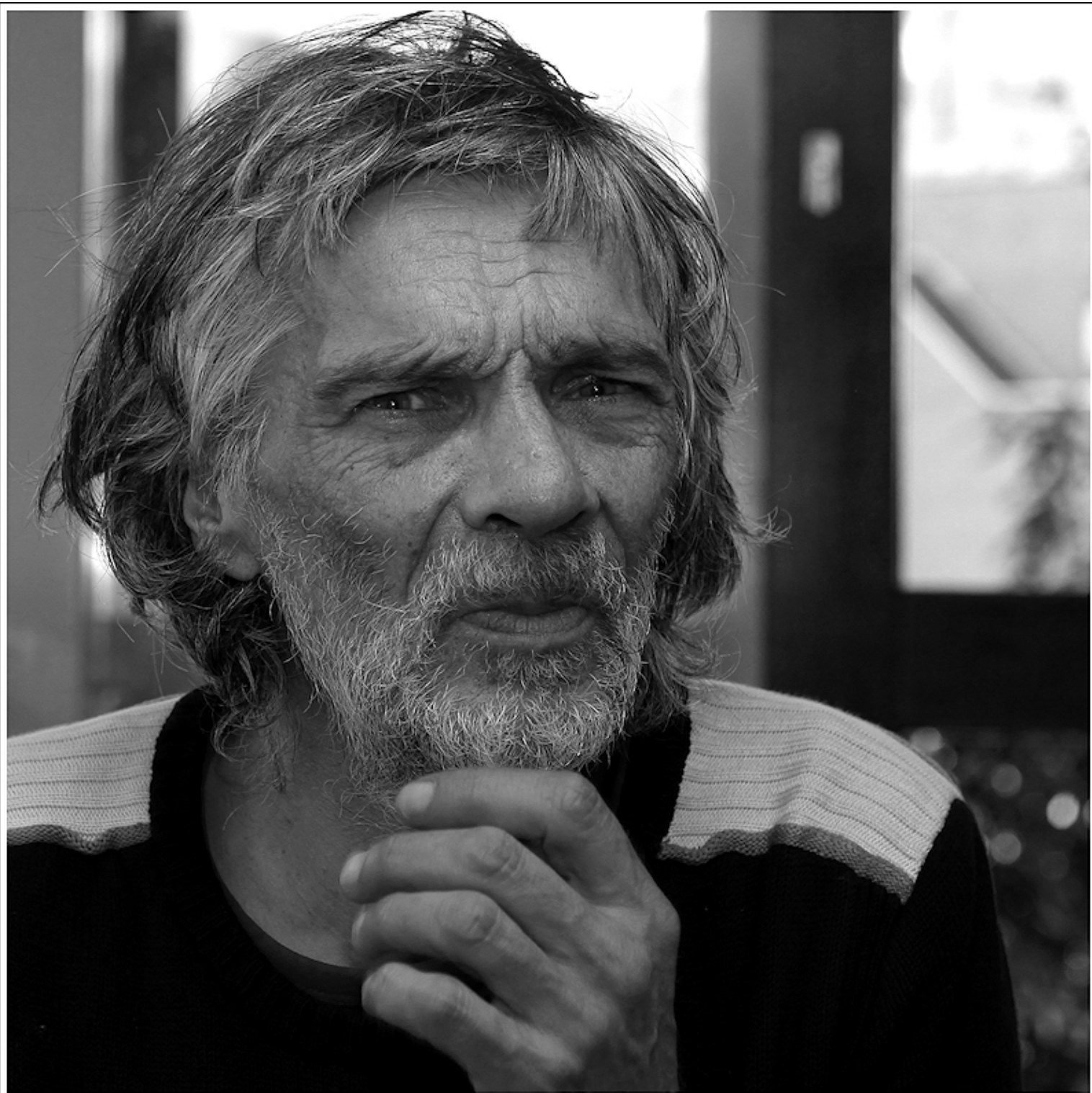
Niemand stoorde zich eraan dat ook die hutten speciaal voor ons, toeristen, waren. Vrijwel het hele dorp had sinds jaar en dag huisjes van baksteen en golfplaat die veel meer in overeenstemming waren met de doorsnee-woonvorm op het omringende platteland

Zie voor de gehele tekst, verhaal 17

Als behandelaar ben ik zelf erg voor antidepressiva als die een duidelijke meerwaarde hebben, en het is ook mijn eigen klinische ervaring dat er mensen zijn die verbeteren dankzij medicatie. Bovendien is er het praktische aspect, dat niet iedereen, ook in Nederland niet, toegang heeft tot andere werkzame vormen van hulp, zoals psychotherapie.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 18

De pianotalenten Lucas (18) en Arthur (14) draaien stoer mee in het klassieke vak. Spelen in de grote zalen, volgend seizoen Mozart met het Concertgebouworkest. Ze wonnen een Edison met hun platina Beethoven-cd en komen vandaag met een nieuwe, tweede album op het grote label Deutsche Grammophon.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 19

'Water dat smaakt zoals Moeder Natuur het in een bergbeekje heeft gemaakt. Als je het gedronken hebt, voel je je goed.' Hans van Sluis van advies- en ingenieursbureau DHV in Amersfoort is al jaren in de ban van vitaal water. Hij noemt voorbeelden van verlepte kroppen sla die snel opfleuren na contact met gevitalseerd water. Kippen die ziek en van de leg waren, produceren weer eieren bij de vleet, varkens raakten een hardnekkig virus kwijt. Sommige sterrenrestaurants zweren bij met vitaal water gekweekte groenten. Zelfs een cementproducent gebruikt gevitalseerd water om tot een beter product te komen.

Zie voor de gehele tekst, verhaal 20

'Trouwens', zei mijn zoontje. 'Die zwerver was daar het eerst. En wij stoorden hem natuurlijk. Best logisch, dat je dan met stenen gaat gooien.'

Zie voor de gehele tekst, verhaal 21

De foto laat ook een ander aspect van zijn fotografie zien. Van der Elsen is niet van het onopvallend vastleggen, hij neemt deel, laat weten dat hij er is. Je ziet het aan de reactie van de meisjes. Zijn straatportretten zijn nooit anoniem, zijn mensen kijken je aan, recht in de ogen, en geven zo iets over zichzelf prijs. Daar was hij op uit

Zie voor de gehele tekst, verhaal 22

'Neem het persoonsgebonden budget in de zorg. Prachtig idee, maar ook enorm naïef. Want wat ambtenaren zich niet kunnen voorstellen, gebeurt: er wordt enorm misbruik van die pgb gemaakt waardoor die onbetaalbaar is geworden

Zie voor de gehele tekst, verhaal 23

De Complete Verhalen

VERHAAL 1

Volkskrant 14-07-2011, pagina 9

Het Keerpunt

Ikram Daraaoui: 'Hoe kun je stoppen met jezelf te zijn?'

JANNY GROEN

Wie lesbisch is in Marokko, komt vaak in een onmogelijke spagaat terecht. Verbergen of uit de kast komen, het is allebei even erg. Ikram Daraaoui kwam uit de kast en moest vervolgens naar Nederland vluchten. Deel 1 in een serie over een daad of een gebeurtenis die een heel leven op zijn kop zet.

'Op een gegeven moment keek mijn moeder mij niet meer in de ogen. Ze kon mijn ellende niet langer verdragen. Ik zat zes maanden opgesloten, op mijn kamer, werd voortdurend verhoord door mijn vader. Ik had de hele familie te schande gezet. Hij sloeg, maar dat voel je op den duur niet meer. De pijn zit van binnen. Ik ging iedereen haten. Ook mezelf.

Mijn vader bleef herhalen dat ik met die homoseksualiteit moest stoppen. Maar hoe kun je stoppen jezelf te zijn? Dan liever dood. Misschien is dat ook beter, zei mijn vader.

Vroeger gaven we feestjes thuis in Ahfir, een welvarend stadje in Oost-Marokko. De sfeer was vrolijk, licht. Maar de strijd over mijn geaardheid verpestte alles. Het was zwaar voor iedereen. Mijn zus ontvluchtte het huis, ging elders studeren. Mijn broer trok weg. Niemand kon de spanning aan. Mijn moeder zat tussen twee vuren: moest ze haar man steunen, of haar dochter?

Ze koos voor mij. Ze wilde niet nog een kind verliezen. Mijn oudste zus is op haar 19de overleden, toen ze zwanger was van haar derde kind. Tegen de wens van mijn ouders was ze getrouwd op haar 16de, met een jaloerse man. Van hem mocht ze niet naar buiten. Toen ze dat toch deed, sloeg hij haar dood. Om vijf uur 's ochtends kwam hij bij ons aan de deur, ik was 4 jaar. Jullie moeten komen, zei hij, je dochter gaat dood, er is veel bloed. Mijn moeder is er drie maanden psychisch ziek van geweest, ze kon niet lopen, niet praten. Hoe klein ik ook was, die dag zit nog altijd in mijn hoofd.

Mijn moeder heeft ervoor gezorgd dat ik kon vluchten. Ze heeft me mijn paspoort teruggegeven, geld geregeld en iemand die mij naar het vliegveld bracht. Mijn vader wist daar niets van.

Ik heb hier een zus wonen, maar dat was niet de reden dat ik voor Nederland koos. Ik had een beeld van tolerantie en vrouwenemancipatie, van een algehele acceptatie van homoseksualiteit. Nu zie ik een andere waarheid. De wet is tolerant, maar ook in Nederland zijn veel mensen homofoob.

Ik kwam hier in het najaar van 2004. Ik wilde rust, alles verwerken. Eindelijk geen geschreeuw en gezeur meer, eindelijk alleen zijn. Ik was zo ontzettend moe. Na een tijdje zette ik een volgende stap. Ik wist het adres van mijn zus uit mijn hoofd en heb haar opgezocht in Leeuwarden. De eerste gesprekken met haar waren niet makkelijk. Ook zij vroeg: waarom, Ikram? Als hetero heb je een makkelijker leven! Nu is zij om, ze heeft me volledig geaccepteerd. Mijn zus belde een asieladvocaat, een hele goede uit Amsterdam.

De asielstrijd was ook hartstikke moeilijk, vechten, vechten, vechten. De IND-meneer zei dat ik in Marokko best prettig kon leven, als ik mijn geaardheid maar niet zou etaleren. Ik zei: stel dat u stiekem iemand anders bent, dat u uw hele leven zou moeten verbergen hoe u werkelijk bent. Dan leeft u 24 uur per dag met leugens. Daar had hij geen antwoord op. In 2006 kreeg ik mijn verblijfsvergunning.

Mijn komst naar Nederland betekent een omslag in mijn leven, ik ben openlijk uit de kast en ga nooit meer ondergronds. Van dat verkrampde verbergen word je depressief. Of je gaat aan jezelf twijfelen. Dat heb ik ook gedaan. Waarom ben ik zo? Waarom kan ik niet veranderen? Maar homoseksualiteit leer je niet aan, die komt van binnenuit. Je

kunt kiezen te leven zonder mobieltje, zonder sigaret. Maar op het terrein van seksualiteit heb je geen keus. Nou ja, je kunt kiezen tussen verbergen of coming out. Allebei heel moeilijk.

Bij mij is het bewustwordingsproces langzaam gegaan. Mijn familie is rijk, heeft landgoederen, racepaarden. Ik ben niet religieus opgevoed. Ik heb nu nog vier zussen en drie broers. Mijn vader was best liberaal eigenlijk, vond dat zijn dochters ook een goede opleiding moesten hebben.

Toen ik klein was, speelde ik met jongetjes. Ik voetbalde graag, wilde nooit een jurkje aan. Ik droeg T-shirts, bloesjes, jongensschoenen. Dat ging allemaal onbewust. Niemand had daar problemen mee. Een keer had mijn moeder twee dezelfde jurkjes gekocht, een voor mij en een voor mijn zus die anderhalf jaar ouder is. Daar heb ik toen een drama van gemaakt, ik weigerde dat jurkje aan te trekken.

Eerst zat ik op een gemengde basisschool, maar daar vond ik niks aan. Te weinig sport, geen goede docenten. Ik ben toen als eerste meisje naar een jongensschool gegaan. Mijn ouders hebben daarmee ingestemd, misschien omdat ik heel erg zat te zeuren en omdat die school bekendstond als uitstekend. De locatie was gunstig, ik kon er alleen heen. Een vriendinnetje mocht uiteindelijk ook naar die school. Ik vond het er heerlijk, kreeg geen mildere straf dan de jongens. Sportte met hen mee, iedereen was gelijk. Ik heb me in die periode nooit anders gevoeld.

Op mijn 13de werd ik verliefd op een meisje. Daar praatte ik over met mijn vrienden. Ik was een van de jongens, die vonden dat niet gek. Van seks was geen sprake, ik was heel jong, het gaf geen problemen. Ik kwam pas laat in de puberteit, op mijn 16de. Met de lichamelijke transformatie veranderde wel het een en ander.

Zoals ik er nu naar kijk, zat ik in die periode in een ondergronds circuit. Maar ik heb het toen niet zo ervaren. Ik zat in theaterclubjes, bij de scouts. We vertrouwden elkaar, vertelden elkaar over onze gevoelens. We hadden allemaal wel een of ander probleem. Ik had vrienden die ouder waren dan ik, 20, 21 jaar. We gingen naar andere steden, naar plekken waar niemand ons herkende, om te feesten. Er waren ook jongeren die om andere redenen niet werden geaccepteerd. Een jongen bijvoorbeeld wiens vriendin vijf jaar ouder was. Geen van ons heeft de ander ooit verklikt. In 1996 kregen we internet thuis. Toen ben ik meer gaan lezen over homoseksualiteit. Mijn vader werd heel boos, ik mocht dat woord niet gebruiken. Mijn moeder waarschuwde mij. Soms kreeg ik briefjes en kaarten van andere meisjes, die liet ik slingeren. Mijn moeder zei dat ik die meisjes en mezelf in gevaar bracht. Ze gaan zeggen dat jij hun dochters hebt veranderd.

Tijdens religielessen op school hoorde ik dat homoseksualiteit niet mag van God. Ik wilde weten of dat echt zo was, of dat dit door de mens zo werd geïnterpreteerd. Daar gaf de docent geen antwoord op.

Altijd was ik de jongste en beste van de klas. Nog geen 17 was ik, toen ik in Parijs biologie ging studeren. Ik ging soms naar homobars, werd daar stevig op aangesproken door mijn neven. Dat mag niet, is schadelijk voor onze reputatie, zeiden ze. Dat is jullie probleem, niet het mijne, vond ik. Maar op hardhandige wijze leerde ik dat dat niet zo is. Na vierenhalf jaar studie kwam mijn vader me wegslepen uit Frankrijk, met geweld. Ik moest terug naar Marokko. Hij kon de roddels niet meer aan. Hij kreeg veel commentaar. Dat het zijn schuld was, omdat hij mij als jongetje had opgevoed. Misschien was ik wel seksueel misbruikt. Mensen willen een verklaring voor afwijkend gedrag. Mijn ouders gingen twifelen aan hun opvoeding. Ze vonden mijn geaardheid tegen de natuur. Toen werd ik dus opgesloten. Ik ben nu bijna zeven jaar in Nederland. Mijn broer, die in Frankrijk woont, heeft me hier opgespoord en bedreigd. Ik heb in blijf-van-mijn-lijfhuizen gezeten. Daar zitten veel vrouwen die door hun man zijn mishandeld. Ik kwam daar op een kamer bij iemand die homofoob is. Ook hier is veel homohaat. De oorzaak ligt niet alleen in religie en cultuur. Het is veel groter. Veel mensen snappen niet waar het vandaan komt, dat maakt ze bang. En dan gaan ze roddelen.

Maar ik ben de roddels voorbij, het maakt me niet meer uit hoe iemand over mij denkt. Ik strijd tegen de verstikkende sociale controle. Eerst deed ik dat in eigen, kleine kring. Nu zoek ik een groter podium. Bijna geen enkele lesbienne uit moslimkringen durft dat. In maart ben ik voor het eerst in het openbaar opgetreden, in het televisieprogramma De Halve Maan. Vrienden zeiden: doe het niet, denk aan je veiligheid. Want mijn broer intimideert me nog steeds vanuit Frankrijk. Maar publiciteit kan ook in mijn voordeel werken. Het kan twee kanten uit: mijn broer voelt zich geprovoceerd en komt achter me aan, of hij stopt daar voorgoed mee. Ik ga door met de strijd. Ik heb nog niet bereikt wat ik wil voor mezelf en vele anderen: uit de kast en volledig vrij zijn.'

LevensloopIkram Daraoui is op 1 december 1982 geboren in Ahfir, een stadje van ongeveer 20 duizend inwoners in de buurt van Oujda in het oosten van Marokko. Ze studeerde biologie in Parijs, waar ze door haar vader, vanwege roddels over haar seksuele geaardheid, met geweld werd weggehaald. Ze kreeg huisarrest, wist te ontsnappen en kreeg in 2006 asiel in Nederland. Ze studeert nu Franse taal en cultuur in Amsterdam en is, ook in Nederland, een van de weinige

vrouwen met een islamitische achtergrond die zich openlijk manifesteren als lesbienne. Als projectmanager werkt ze voor Secret Garden, een stichting van homo-/bi-seksuelen/lesbische/transgender moslims en sympathisanten.

=====

VERHAAL 2

Volkskrant 04-07-2011, pagina 7

Inleveren: uitkering en paspoort Retour: afkicken met Gods hulp

ANNEKE STOFFELEN

Bewoners van afkickkliniek Horeb in Beekbergen vertelden de Volkskrant vorige week over onder meer gebrek aan medische begeleiding. Ze zeiden ook: ga eens naar Victory Outreach, daar is het wellicht nog erger. Maar volgens 'pastor Jerry' in Rotterdam kicken al honderden verslaafden hier af.

Met hun ogen dicht en hun armen ten hemel geheven zingen de ex-verslaafden: 'Raise up your hands to the sanctuary and praise the lord!' Er zijn Nederlanders, Antillianen, Surinamers, Roemenen. Broeder Dario slaat zijn gitaar nog wat heftiger aan en de mannen gaan in polonaise door de kamer. Er wordt gejoeld, geklapt, gezongen: 'Walking in the line of God!'

De jongste van de drie Roemenen kijkt slechts wanhopig toe. Hij kan zich niet in Engels of Nederlands uitdrukken, maar zijn gezicht spreekt boekdelen: waar ben ik in hemelsnaam beland?

Dit is de Home in Rotterdam, een afkicklocatie van de Victory Outreach-kerk. In een monumentaal pand aan de Heemraadssingel proberen pakweg veertig mannen van de drugs en de alcohol af te komen. Victory Outreach, gelieerd aan de wereldwijde pinksterbeweging, heeft in Nederland zes van dergelijke homes, onder meer in Utrecht, Arnhem en Heerlen. Ze zijn berucht onder verslaafden, vanwege hun strenge regime. Elke ochtend om zes uur op voor het ochtendgebed; na het ontbijt de hele verdere morgen verplichte bijbelstudie. Geen drugs en alcohol uiteraard, maar ook geen sigaretten. Een dag per week vasten. Paspoort en bankpas moeten worden ingeleverd bij de intake.

Vorige week werd bekend dat de Inspectie voor de Gezondheidszorg onderzoek gaat doen naar de afkickkliniek Horeb in Beekbergen. Bewoners daar beklagden zich tegenover de Volkskrant over een gebrek aan medische begeleiding en onduidelijkheid over hun financiën. Maar ze zeiden ook: ga eens kijken bij Victory Outreach. Want daar is het misschien nog wel erger.

Gegrepen door Jezus

Voorganger Jerry Mendeszoon is van harte bereid te laten zien wat zijn kerk in Rotterdam heeft bereikt. 'Pastor Jerry' is een Surinamer die met zijn gympies en petje jonger oogt dan zijn 52 levensjaren. 'Ik ben een ex', introduceert hij zichzelf. Een ex-verslaafde, welteverstaan. Twintig jaar geleden werd hij gegrepen door Jezus. Gewoon op straat, in Amsterdam. Met steun van de Heer kicke hij af van de heroïne bij Victory Outreach, de kerk die toen alleen nog in de hoofdstad was gevestigd.

Met zijn vrouw toog hij in 1995 naar Rotterdam, om Gods woord daar onder verslaafden te verspreiden. Hij ving de afkickers eerst bij hem thuis op. Maar de kerk groeide en groeide, en zo ook de aantallen verslaafden die om hulp vroegen. Nu zijn er in Rotterdam een mannen- en een vrouwenhome. En of die nu aan de inspectienormen voldoen of niet, resultaat boekt pastor Jerry zeker. Al honderden verslaafden kicken hier af. Mendeszoon: 'Ik geloof dat God bij

machte is om de schat in ieder mens te ontdekken. Je ziet hier soms wonderen gebeuren. Mensen die jarenlang aan de heroïne zaten, aan de coke, zijn hier binnen twee weken verslavingsvrij.'

Evenals Horeb in Beekbergen noemt de Home zich een 'woon- en leefgemeenschap', geen afkickkliniek. Voor sommige bewoners wordt een persoonsgebonden budget aangevraagd voor zorg. Iedereen betaalt bovendien een bijdrage van 450 euro in de maand. Het liefst laat Victory Outreach de uitkeringen op de eigen stichtingsrekening storten, maar de sociale dienst is daar niet happig op. Een van de begeleiders: 'Je moet geluk hebben met de ambtenaar die je treft.'

Ook het verplicht afstaan van paspoorten en bankpasjes, volgens de leiding om te voorkomen dat de verslaafden er in een impulsieve bui vandoor gaan, is niet bepaald een gangbare werkwijze in de zorg. Wat er exact met het geld van de verslaafden gebeurt, is niet duidelijk.

Cold turkey

De bewoners slapen dicht op elkaar in stapelbedden; de begeleiding bestaat voornamelijk uit ex-verslaafden die zelf al langer in de Home zijn. Wel heeft Victory Outreach elders in Rotterdam een kantoor waar een psycholoog en enkele hulpverleners werken. Op hen kunnen de mannen een beroep doen.

Horeb opereert onder de paraplu van De Hoop in Dordrecht, een erkende ggz-instelling op evangelische grondslag. Victory Outreach heeft op papier geen directe relatie met De Hoop. Maar voorganger Mendeszoon is naar eigen zeggen goed bevriend met Teun Stortenbeker, directeur bij De Hoop. In 2003 werd de Rotterdamse Home 'gered' door diens tussenkomst. Van de Inspectie voor de Gezondheidszorg moest de afkickkliniek van Victory Outreach toen sluiten, omdat verslaafden werden aangezet tot cold turkey afkicken - stoppen van het ene op het andere moment - en er geen artsen aanwezig waren. De Hoop beloofde bij monde van Stortenbeker te zullen zorgdragen voor het medisch gedeelte van het afkicken; de Home mocht open blijven.

Volgens Mendeszoon worden nieuwe verslaafden nu standaard eerst naar Dordrecht gereden voor een medische keuring bij De Hoop. Zo nodig krijgen ze medicijnen. Liever niet: bij Victory Outreach zijn ze geen voorstander van hulpmiddelen bij het afkicken. 'Wij vertrouwen liever op de kracht van God.'

De bewoners onthalen Mendeszoon bij zijn entree aan de Heemraadssingel met blikken vol bewondering. 'Hoe gaat het met u, pastor Jerry?' Het pand is van binnen slecht onderhouden. Niet zonder gêne gaat Mendeszoon voor naar de eerste verdieping, waar de ex-verslaafden slapen. 'Het is misschien niet veel, maar bedenk wel: eerder leefden ze op straat.' In een muffe ruimte van pakweg 50 vierkante meter staan tien stapelbedden dicht op elkaar; op de tweede etage is nog eens zo'n hoeveelheid slaapplekken. Dan zijn er nog vier bedden in het aparte 'afkickkamertje' achterin, bedoeld voor de eerste dagen van geheelonthouding. Een kleine, warrige man ligt er te rillen en te zweten onder in een stapelbed. Hij murmelt iets onverstaanbaars.

Zingen

De diensten bij Victory Outreach zijn intensief en levendig. Na een half uur zingen en klappen slaat broeder Dario zijn bijbel open. Met zijn knappe gezicht, het zwarte truitje dat om zijn armen spant en de gouden tand die weerkaatst in het tl-licht, is het niet moeilijk voorstelbaar dat deze jongen een klein jaar geleden op straat nog helemaal de man was. 'Ik was een crimineel, ik stal, ik gebruikte, viel mensen aan. Tot de Here zei: laat 't los. Al die blingbling, het goud, laat het los.' Nu staat hij voor te dragen uit Genesis 27; hij vertelt over Jacobs woestijnperiode. 'Hallelujah', gilt een toehoorder. 'Zoals pastor Jerry gehoorzaamde aan Gods plan zodat wij hier kunnen zijn, zo kunnen wij doorgaan met Zijn plan', roept Dario. 'Hallelujah', klinkt het opnieuw.

Een donkere jongen in trainingsjack slaapt tijdens de bijbelstudie even in. Het wanhopige Roemeense jochie tekent afwezig aan een fantasyfiguur. Het maakt niet uit, zal begeleider Amir na afloop zeggen. 'Als ze binnenkomen, zijn sommige jongens sceptisch. Dat is met een week of twee meestal wel over. Dan merken ze wat God voor hen kan doen.'

=====

VERHAAL 3

Volkskrant 15-08-2011, pagina 5

Interviews | Nederlandse Rooms-katholieke jongeren op weg naar massabijeenkomst met paus in Madrid

Katholieke jeugd is vol vertrouwen

PETER DE GRAAF

De Wereldjongerendagen zijn deze week in Madrid. Seksschandalen in de kerk weerhouden de jeugd niet.

'Wat beweegt 1.200 Nederlandse jongeren om juist in deze tijd, waarin de rooms-katholieke kerk zo onder vuur ligt, naar de paus te gaan', zo begint een persbericht van Jong Katholiek, de jongerenafdeling van de katholieke kerk in Nederland. Ze bezoeken de Wereldjongerendagen (WJD), volgens de Rooms-Katholieke Kerk het grootste jongerenevenement ter wereld, deze week in Madrid.

Traditionele hoogtepunten van de WJD, eens in de drie jaar, zijn de verwelkoming van de paus op donderdag, de grote avondwake onder de sterrenhemel op zaterdagavond en de slotviering met de paus op zondag. De Spaanse organisatie verwacht in het slotweekend ruim 1,5 miljoen mensen.

Maar hoe staan gelovige jongeren tegenover de kerk die zo onder vuur ligt door de stortvloed aan misbruikaffaires door priesters? 'Mensen die zich schuldig hebben gemaakt aan seksueel misbruik, zijn grof in de fout gegaan. Ze zijn een slecht visitekaartje voor God. Maar God blijft dezelfde', meent Marian van Zutven (26), woordvoerder van Jong Katholiek.

Het imago van de kerk heeft wel een deuk opgelopen. Maar de meeste gelovige jongeren hebben nog steeds groot vertrouwen in de kerk, denkt ze. 'Grote kans dat ze in hun omgeving niet in aanraking zijn gekomen met seksueel misbruik. Ze zijn er tegenaan gelopen, vooral door alle verhalen in de media. Ze veroordelen het, maar het kerkelijke leven gaat door', aldus Van Zutven.

'Ze zitten ook niet echt te wachten op een gebaar of excuses van de paus in Madrid. De meeste vergrijpen hebben ver voor hun tijd plaatsgevonden. Deze generatie is er niet echt mee bezig. Ze komen vooral naar de WJD om het geloof te verkennen en te versterken. En natuurlijk om plezier te maken en nieuwe vrienden te maken.'

De meeste Nederlandse jongeren reizen in groepen vanuit de bisdommen. Ook zeven (hulp)bisschoppen zullen in Madrid zijn, onder wie aartsbisschop Wim Eijk. De WJD zijn ingesteld door paus Johannes Paulus II, die in 1984 alle jongeren in de wereld uitnodigde samen met hem Palmzondag in Rome te vieren. Een jaar later herhaalde 'JPII' zijn uitnodiging. Sindsdien is het mega-evenement elke twee tot drie jaar. De vorige Wereldjongerendagen waren in Sydney; daarvoor in Keulen.

=====

VERHAAL 4

Bak die bacterie

PAY-UUN HIU

En toen was rauwkost ook al een potentieel gevaar. Een schone keuken, hoe moest dat ook weer? Als een moderne oma-weet-raad geeft het Voedingscentrum advies.

Onzekere tijden? Zeker. Dagelijks worden de verschrikkelijkste aanslagen op ons gepleegd. Horden bacteriën vallen keer op keer aan en ze lijken steeds meer terrein te winnen. Klebsiella en MRSA teisteren ziekenhuizen. Daarbuiten heeft de killer-bacterie Ehec toegeslagen, verscholen in kiemgroenten: 4.057 ziektegevallen, 50 doden, waarvan 48 in Duitsland - volgens de cijfers eind juli van de Wereldgezondheidsorganisatie.

Die klap is hard aangekomen. Tonnen komkommers, tomaten en paprika's werden doorgedraaid; taugé en andere kiemgroenten werden verbannen. Dat je van vlees, kip en andere dierlijke producten ziek kunt worden als je ze niet goed verhit, daar viel mee te leven. Maar nu bleek ook al die gezonde rauwkost een potentieel gevaar. Hygiëne werd de beste verdediging.

Alleen, hoe moest dat ook alweer? Waren we niet allang verleerd hoe we onze keukens en ons eten werkelijk goed schoon moesten maken, zonder oma's van vroeger en degelijke huishoudscholen, gewend als we zijn aan de gemakken van nu? Het Voedingscentrum is de moderne oma-weet-raad met een nieuw boek over voedselveiligheid en alle gevaren in en rond koelkast, aanrecht, fornuis en voorraadkasten. Belangrijkste tip: de grootste bron van bacteriën bent u zelf.

1 De koelkast

Goed koelen is een eerste gebod. Wat uit het koelvak van de super komt, hoort ook thuis in de koelkast. Vanaf het moment dat het artikel de koeling verlaat, loopt de temperatuur op. Onder gunstige omstandigheden heeft 1 bacterie zich in 8 uur vermenigvuldigd tot circa 16 miljoen.

Kliekjes: snel terugkoelen en goed opwarmen. Zet restanten niet dampend in de koelkast (condensvorming) of vriezer (ijsvorming), maar wel zo snel mogelijk. In ieder geval binnen twee uur.

Aliens: ook wat in de koelkast staat, bederft op goed moment, in de meeste koelkasten tref je wel hoekjes met potjes waarin zich opeens rare substanties bevinden. Richtlijnen zijn de TGT-datum (te gebruiken tot) die aangeeft wat de uiterste datum is waarop het product nog veilig eetbaar is en de THT-datum (tenminste houdbaar tot) voor producten die langer houdbaar zijn zoals koekjes. Na de THT-datum gaan smaak en kwaliteit achteruit, maar is het product nog wel eetbaar.

Een koelkast wordt ook vies en is dan zelf bron van ellende. Richtlijn: 1 keer per maand schoonmaken, vriezer 1 keer per 3 maanden ontdooien en schoonmaken. Check ook af en toe de temperatuur (rond 4 graden is ideaal, niet boven de 7 graden; een koelkastthermometer kost ongeveer 5 euro).

Ontdooien van ingevroren etenswaren is een kunst apart: niet te snel, niet te langzaam, daar komt het op neer.

2 Het aanrecht

Wassen is een vast onderdeel van de strategie tegen alle bacteriën, om te beginnen met het aanrecht en alle werkoppervlakten.

Kruisbesmetting is de achilleshiel van de kok. Messen, snijplanken, pollepels: alles wat in aanraking komt met rauw vlees of rauwe vis meteen goed afspoelen of wegzetten en ander keukengerei gebruiken voor andere en bereide producten.

Al het eten dat wordt bereid, moet nu eenmaal worden schoongemaakt. Afspoelen onder stromend water is de beste remedie. Vooral groenten die je rauw eet. Wees niet al te bezorgd over het milieu: de organisatie Milieu Centraal volgt voor voedselveiligheid de richtlijnen van het Voedingscentrum.

Afwassen is onvermijdelijk. Een vaatwasser biedt uitkomst, maar dat ding wordt (net als de koelkast) zelf ook vies. Regelmatig schoonmaken dus. Wie op de hand afwast: een teiltje met een sopje heeft vanuit milieu-oogpunt wel de voorkeur, maar gebruik goed heet water en het is ook niet aan te bevelen de spullen van een hele driegangenmaaltijd af te spoelen in één bak water met één theelepeltje afwasmiddel.

Vaatdoekjes en sponsjes zijn om mee schoon te maken, maar zijn zelf ook fantastische bacteriehaarden. Verschoon vaatdoekjes iedere dag en was ze op minstens 60 graden. Weken in chloor ontsmet niet. Verschoon ook thee- en handdoeken geregeld.

3 Het fornuis

Bacteriën help je om zeep door grondige verhitting. Alleen zijn er ook bacteriën die gifstoffen produceren en die gifstoffen kook of bak je niet zomaar weg. Voorkomen is het enige wat helpt.

Wanneer zijn de bacteriën dood? Vlees moet altijd door en door gaar, biefstuk en rosbief mogen van binnen nog rood blijven. Bij eieren mag de dooier wel zacht zijn, maar het eiwit moet zijn gestold. Kijk uit met bereidingen met rauw ei - maak bij voorkeur geen bavarois of mousse voor kleine kinderen of oma en opa. Groenten hoeven niet door en door gekookt: een minuutje roerbakken of stomen is genoeg om de bacteriën te doden. Maar sperziebonen, bloemkool en worteltjes worden wel lekkerder als je ze iets langer kookt.

4 De vloeren en kasten

Van de vloer kunnen eten is echt een fabeltje, al is een vieze keukenvloer niet direct dodelijk. Voor voorraadmasten geldt hetzelfde als de koelkast. Ook hier kan weleens spontaan leven ontstaan. Bijvoorbeeld torretjes in de pasta.

5 Mens en dier

Een mens is welbeschouwd één groot vat bacteriën en daarmee ook de grootste verspreider ervan. Handen wassen dus. Voor je gaat koken, na contact met rauw vlees, vis en gevogelte, na de wc, voor het eten, na hoesten en niezen, na contact met de afvalbak. En vergeet kinderen, hond en poes niet: allemaal bacterieverspreiders op pootjes. Houd ze uit de keuken, tenzij ze keurig zelf al die pootjes wassen met water en zeep.

Wat Ehec? Bent u zorgvuldiger geworden door Ehec? Het voedingscentrum zocht het uit.

Om uit te vinden hoe we, eventueel ingegeven door Ehec-angst, met het bacteriële gevaar in ons eten omgaan, legde het Voedingscentrum in de periode van 17 tot en met 28 juni - terwijl de Ehec-uitbraak nog voortduurde - aan 2.616 panelleden een vragenlijst voor, die door 2.090 personen werd ingevuld. Daaruit bleek dat 29 procent zich sinds het nieuws over de Ehec-uitbraak meer zorgen maakte over de veiligheid van ons eten; 38 procent zegt nu op een andere manier om te gaan met de hygiëne in de keuken door vaker handen te wassen (12 procent) en groente onder stromend water te spoelen (18 procent). Het blijkt ook dat het overgrote deel zich níet druk maakt: 69 procent is zich niet meer zorgen gaan maken door de Ehec-uitbraak en 61 procent gaat niet anders om met voedselhygiëne dan ervoor.

Wellicht komt dat omdat het merendeel (76 procent) denkt zelf invloed te hebben op de kans op besmetting via eten. Blijkbaar wordt daar ook naar gehandeld: 79 procent wast de handen voor het bereiden van eten en 84 procent wast ze direct na het aanraken van rauw vlees. Ook doet de meerderheid z'n best de kans op kruisbesmetting te verkleinen: 36 procent wast altijd het keukengerei af na bereiding van rauw vlees of rauwe vis en 39 procent gebruikt ander keukengerei; 22 procent is daarin wat inconsequent - soms wel, soms niet. Bij de hogeropgeleiden is de inconsequentie het grootst: meer dan 80 procent van de respondenten met hbo en wo denkt zelf invloed te hebben op de kans op besmetting via het eten, maar dat is tegelijkertijd de groep die het nonchalantst omgaat met hygiëne.

Op basis van dit onderzoek zou je tevreden kunnen concluderen dat een ruime meerderheid, ongeveer driekwart, nog altijd vertrouwen heeft in de veiligheid van ons voedsel. Het Voedingscentrum komt tot een iets andere conclusie: een kwart van de Nederlanders onderschat de eigen rol bij het voorkomen van voedselinfectie en -vergiftiging. Jaarlijks worden er meer dan een half miljoen mensen ziek door 'verkeerd' eten. Werk aan de winkel dus.

=====

VERHAAL 5

Volkskrant 01-08-2011, pagina 3

REPORTAGE Inzamelactie Somalische gemeenschap voor donaties hongersnood

'Hier is het nep. Maar in Somalië sterven de kinderen bij bosjes'

JANNY GROEN

AMSTERDAM

Somaliërs in Nederland zamelen geld in voor hun moederland. De opmars van Al Shabaab deed de fondsenwerving tot nu toe geen goed. 'Er is geen sympathie.'

'Ben je wel goed bij je hoofd!' Met onverholen woede spreekt een autochtone vrouw zaterdagmiddag in de Amsterdamse Kalverstraat de Somalisch-Nederlandse Sadia Mohamud (25) aan. Die heeft net verteld dat het Somalische jongetje dat op straat voor dood is neergevallen, niets mankeert.

'Hier is het niet echt, maar in Somalië sterven de kinderen bij bosjes. Van de honger', probeert Mohamud de vrouw te kalmeren. Ze deelt met een groepje Somalische studenten flyers uit, waarin donaties worden gevraagd voor de actie 'S.O.S. Crisis in the Horn'. De vrouw blijft schelden. Ze heeft haar telefoontje naar 112 moeten annuleren. Haar partner werpt boos verfrommelde flyers naar het jongetje.

Mohamud, voorzitter van de jongerenorganisatie Somali Next Generation (SNG), is onthutst. Wat SNG beoogt, Nederlanders uit hun gemoedsrust trekken, is gelukt. Maar verbolgenheid leidt niet tot gulle gaven. De actie voor die middag wordt afgeblazen. De flyers worden ook nauwelijks bekeken door het winkelend publiek. 'Het komt door de burgeroorlog', zegt Sharmake Ali (23). 'Er is geen sympathie voor Somalië. De mensen vrezen dat hun geld in terroristische zakken verdwijnt.'

Mohamud beschouwt de mislukte actie maar als 'een leermoment'. Vandaag, op de eerste dag van de ramadan, begint de inzamelingsrace pas echt. 'Meer kinderen moeten, om de minuut, één voor één neervallen. Of een groep tegelijk. Dan wordt de symboliek wellicht begrepen.'

Moeizame fondsenwerving

Half juli kwam een vijftigtal Somalische jongeren in het Utrechtse Wilhelminapark bijeen om te brainstormen over de verwachte moeizame fondsenwerving. Onder een grote boom, de Tree of Hope. 'Dat is ook de plek waar dorpsoudsten in Afrika vergaderen in crisissituaties', licht SNG-lid Ismael Moalim (27) toe. De jongeren zijn gedreven. Als hun ouders begin jaren negentig de burgeroorlog niet waren ontvlucht, hadden ze zelf die hongerende skeletten kunnen zijn.

Die constante strijd en de opmars van Al Shabaab, een aan Al Qaida gelieerde extremistische islamitische beweging, vormen een struikelblok bij de fondsenwerving. De jongeren moeten rekening houden met het lage aaibaarheidsgehalte van Somalië. Dus koppelen ze hun acties aan de strijd daar. Hun boodschap: de oorlog staat een structurele oplossing voor bestrijding van de droogte in de weg.

In het Wilhelminapark voerden ze een kort toneelstuk op: The Stupid Somali War. Ze zoeken het debat met de oudere generatie, die, zegt Mohamud, 'de oorlog van dichtbij heeft meegemaakt, getraumatiseerd is, in de diaspora verdeeld blijft en niet de juiste keuzen maakt'. Wie geobsedeerd is door strijd, denkt aan wapens en niet vooruit. En treft geen maatregelen om bijvoorbeeld regenreservoirs aan te leggen.

'Soms regent het in Somalië. Dan komt het met bakken de hemel uit. Maar al dat water dondert rechtstreeks de oceaan in', vult Guled Ahmed (41) van de organisatie Nedsom aan. In zijn actieplan zijn 'duurzame oplossingen' opgenomen, zoals 'inkomensgenererende projecten' (twee geiten of een koe per gezin, inclusief trainingen ondernemerschap) en een onderzoek naar adequaat lokaal watermanagement.

Hulp uit de diaspora

De diaspora heeft veel invloed in Somalië, weet Mohamud. 'Nieuwe invloedrijken' van de in het Westen opgeleide volgende generatie staan in de startblokken, denkt ze. De hoop is dat die erin slagen bruggen te slaan tussen strijdende facties.

Positief vindt Mohamed Elmi (28) van de Federatie Somalische Allianties Nederland dat de crisis partijen bijeen lijkt te brengen. Althans in de diaspora. 'We hebben allen hetzelfde doel: de hongerramp een halt toeroepen', zegt Elmi. De ergst getroffen regio's, waar Al Shabaab de macht heeft, kunnen door buitenlandse hulpverleners niet worden bereikt. Al Shabaab ontkent de ramp en staat hulp van 'ongelovigen' niet toe.

De Somalische fondsenwervers denken die blokkade te kunnen doorbreken. Ze benadrukken contact te hebben met lokale organisaties die op betrouwbaarheid zijn gecheckt. Hulp uit de diaspora wordt 'onder voorwaarden' soms toegestaan. Elmi: 'Veel Al Shabaab-leden zijn gewone mensen die zich zorgen maken om hun familieleden.' Onder normale omstandigheden vindt Elmi het onacceptabel dat vrouwen niet bij de voedseluitdeling betrokken mogen worden. 'Nu leggen we ons daarbij neer. De mensen moeten geholpen worden en wel nu.'

Ramadan als actiemaand

De Somalische gemeenschap in Nederland wil vooral de vastenmaand ramadan, waarin traditiegetrouw veel wordt geschonken aan goede doelen, aangrijpen om geld in te zamelen voor hun hongerende moederland. Er is een ramadanrace uitgezet, waarin fondsenwervingsteams strijden om de hoogste opbrengst. Jongeren gaan langs deuren en moskeeën, lappen ramen, organiseren veilingen, bedelen als levend standbeeld in traditionele kledij. Bij de eerste iftar (maaltijd na zonsondergang) vanavond komen sleutelfiguren bijeen om verdere acties op touw te zetten, in eerste instantie tot aan het Suikerfeest (einde van de ramadan). Gedacht wordt aan een benefietconcert, in samenwerking met Nederlandse artiesten. Omdat 'elke dag telt' bij een hongersnood is de ramadanrace al eerder begonnen. Zondag is door Somali Next Generatie (SNG) een eerste opbrengt van 3.500 dollar overgemaakt aan twee lokale organisaties.

=====

VERHAAL 6

Volkskrant 26-08-2011, pagina 9

De kwestie

Moet Heineken wel zo groot worden?

PETER DE WAARD

Heineken verkoopt slechts een kwart van zijn bier in West-Europa. Slecht weer is misschien een slecht excuus.

In de tijd dat bier nog vooral in cafés werd gedronken kenden de beursoverzichten van de dagbladen in de zomer twee standaardkoppen: 'Heineken vast' als het schitterend strandweer was en 'Heineken flauw' bij regenachtig museumweer. Heineken verkocht het bier voornamelijk in Nederland. Maar Freddy Heineken zelf was vanuit het hoofdkantoor aan de Stadhouderskade al de wereld aan het veroveren. Hij wilde voor de afzet niet alleen afhankelijk zijn van het grillige Nederlandse klimaat en constateerde toen al dat de bierafzet in het Westen bezig was te stagneren. De mensen schakelden over op wijn en frisdrank. Ook waren nieuwe concurrenten in het zuiden zoals Brand uit Wijnre bezig in de Randstad marktaandeel van Heineken en het nieuw verworven Amstel af te snoepen.

Er moesten nieuwe markten worden gezocht. Er moesten nieuwe producten worden gelanceerd zoals waters, speciaalbieren en alcoholarme bieren. En concurrenten waarvan het concern last had, zoals Brand, moesten worden overgenomen. Freddy Heineken was nog een echte baas en hij liet daar geen gras over groeien. In 1989, zijn laatste jaar als topman, verkocht Heineken wereldwijd 49 miljoen hectoliter bier, waarvan 27,6 miljoen (55 procent) in West-Europa

Tweeëntwintig jaar later en negen jaar na Freddy's dood noemt Heineken zich op de eigen website 'met tweehonderd merken het meest internationale bierconcern' ter wereld'. In 70 landen staan 125 brouwerijen. De afzet is verviervoudigd tot 192 miljoen hectoliter waarvan 45,7 miljoen (23 procent) in West-Europa worden verkocht. Maar gek genoeg zijn de manco's die Freddy Heineken bij zijn bedrijf constateerde dezelfde gebleven. Heineken heeft weer last van het slechte zomerweer, de krimpende biermarkt in het Westen en de groeiende concurrentie van nieuwkomers waaronder vele microbrouwerijen die het onmogelijk allemaal kan gaan opkopen. Woensdag presenteerde Heineken teleurstellende halfjaarcijfers, waaruit bleek dat de winst dit jaar met slechts 4 procent groeit. Daarop daalde de beurskoers onmiddellijk met 12,5 procent. De grote spelers op de wereldmarkt zoals Anhauser Busch InBev, SABMiller en Heineken proberen naarstig groei in opkomende markten te bewerkstelligen door overnames. Daarbij lopen ze het risico te veel geld te betalen. Mogelijk heeft Heineken dat gedaan bij de overname van het Mexicaanse Femsa vorig jaar. SAB Miller - eigenaar van onder meer Grolsch - probeert nu tegen diens zin het Australische Foster's over te nemen. Misschien zouden ook bierbrouwers moeten beseffen dat groei geen doel op zichzelf hoeft te zijn.

=====

VERHAAL 7

Volkskrant 26-08-2011, pagina 4

Apple moet verder zonder 'ziener' Jobs

WOUTER KEUNING

AMSTERDAM

Kan Apple zo succesvol blijven als het is zonder zijn charismatische topman Steve Jobs? Die vraag brandt analisten, beleggers, techies en Apple-adepten op de lippen, sinds Jobs donderdag per direct vertrok als topman - de precieze reden werd niet bekendgemaakt, maar het staat vast dat Jobs' haperende gezondheid de oorzaak is.

Tim Cook, de tweede man van Apple die gisteren werd aangewezen als opvolger van Jobs (56), zou die vraag volgens het tijdschrift Fortune onlangs tegen een bekende nog als volgt hebben beantwoord: 'Steve vervangen? Dat is onmogelijk. Hij is niet vervangbaar. Mensen zullen daar maar aan moeten wennen. Steve loopt hier nog rond als hij 70 is en grijze haren heeft en ik hier allang weg ben.'

Getuige de e-mail die hij gisteren aan alle Apple-werknemers schreef, zit Cook inmiddels op een iets andere lijn: Apple zal niet veranderen door het vertrek van Jobs, want hij heeft ervoor gezorgd dat zijn persoonlijke, unieke eigenschappen in het DNA van het bedrijf zitten, was de strekking van zijn boodschap.

Veel analisten denken er net zo over. Hoewel geen van hen vergeet te wijzen op het charisma van Jobs en de unieke combinatie van zijn technisch vernuft, kennis van marketing en de wensen en inzicht in de behoeften van consumenten, stellen zij in meerderheid dat Jobs een organisatie achterlaat, waar al die eigenschappen deel van zijn geworden. Of, zoals analist Gene Munster van Piper Jaffray het eerder al omschreef: 'Jobs is wel het onvervangbare gezicht van Apple, maar zijn geest is in Apple geïnstitutionaliseerd.'

Anderen wijzen er bovendien op dat het beeld van Jobs als de grote 'ziener' en 'het brein' achter het succesverhaal van Apple deels overtrokken is. Ook mede-oprichter Steve Wozniak en ontwerper Jonathan Ive verdienen veel krediet voor de grote successen die Apple de afgelopen decennia heeft behaald. Wozniak is allang weg bij Apple, maar Ive werkt er nog altijd.

Ook Cook, de nieuwe topman, droeg groots bij aan dat succesverhaal, zegt Apple-analist Toni Sacconaghi van Bernstein Research. 'Het is indrukwekkend wat Cook sinds 2007 (toen hij operationeel eindverantwoordelijk werd bij Apple, red.) heeft gedaan. Hij heeft nieuwe productlanceringen foutloos uitgevoerd, de sterk wisselende vraag naar nieuwe producten steeds perfect aangepast op het aanbod en de retailkant van het bedrijf helemaal veranderd.' In zijn boek *Inside Steve's Brain* haalt Leander Kahney Michael Janes aan. De ex-directeur en oud-collega van Cook zegt: 'Steve is het gezicht van het bedrijf en sterk betrokken bij de productontwikkeling, maar Tim is degene die al die ontwerpen voor het bedrijf te gelde maakt.'

Het idee bijvoorbeeld om eigen verkopers op te leiden, wat uiteindelijk zou uitmonden in de opening van de succesvolle Apple Stores, in plaats van de producten te laten verkopen door werknemers van elektronicawinkels, kwam uit de koker van Cook. Net als het besluit fabrieken te sluiten en de productie uit te besteden. Achterliggende idee was vooral dat het hebben en beheren van eigen voorraden een enorme kostenpost vormde.

Dat Jobs als voorzitter van de raad van commissarissen aan het bedrijf verbonden blijft, is voor veel volgers bovendien een grote geruststelling. In zijn afscheidsmail heeft Jobs het zelf ook nadrukkelijk over een 'nieuwe rol waarin ik wil blijven bijdragen aan de successen van Apple'. Cook, die Jobs al twee keer eerder tijdelijk succesvol verving als bestuursvoorzitter tijdens een behandeling tegen alvleesklierkanker en in de tijd dat Jobs een nieuwe lever kreeg, kan voorlopig dus nog altijd een beroep doen op het creatieve brein van de man die hij gisteren een 'waanzinnige leider en mentor' noemde.

En om Apple blijvend succesvol te houden zal Cook Jobs, maar vooral ook anderen dan de voormalig topman om zich heen nodig hebben, verwacht John Thompson. De headhunter van Heidrick & Struggles die Cook in 1998 bij Apple plaatste, zei gisteren in een reactie: 'Zoals iedere topman, zal ook Cook anderen om zich heen moeten verzamelen die zijn zwaktes kunnen compenseren. Met Cook aan zijn zijde had Jobs dat immers ook.'

Hoe treurig de aanleiding van zijn vertrek ook is, voor Jobs is er eigenlijk geen beter moment om te vertrekken, menen veel analisten. Apple staat er beter voor dan ooit en met Cook lijkt het bedrijf voorlopig een potentieel goede nieuwe topman naar voren te hebben geschoven.

Zal Apple het redden zonder Steve Jobs als bestuursvoorzitter? Techblogger Rik Myslewski stelt iedereen die zich dat afvraagt gerust. 'Apple zal niet ten onder gaan aan het vertrek van zijn visionaire leider. En het zal ook niet ten onder gaan omdat het nieuwe management niet in staat zal zijn om de volgende stap te maken', schrijft hij. Om daar in een adem aan toe te voegen: 'Maar uiteindelijk zal zelfs Apple natuurlijk verdwijnen. Omdat uiteindelijk nou eenmaal alles verdwijnt.'

=====

VERHAAL 8

Volkskrant 27-08-2011, pagina 8
De Vliegende Auto

'Robots houden mensen rustig. Dat staat buiten kijf'

PETER GIESEN

Sherry Turkle ontdekte in 1995 als een van de eersten de enorme vrijheid die internet bood. Ze werd de lieveling van de technogeneratie. Inmiddels heeft ze ook de donkere kant ontdekt. Ze ontwaart een nieuwe houding: ik deel, dus ik besta. Een gedachte is pas iets waard als je Facebookvrienden ermee instemmen.

Een begrafenis was altijd een moment van contemplatie. Maar toen Sherry Turkle onlangs een vriend begroef, zaten talloze mensen stiekem hun mail te checken en te sms'en, hun telefoon verbergend achter het programma van de herdenkingsdienst. 'Ik hield het gewoon niet zo lang vol zonder mijn telefoon', verontschuldigde een vrouw na afloop. Hoe communiceren we in 2040?

'Het kan twee kanten op. Als we op dezelfde voet verder gaan, communiceren we in 2040 telegrafisch met elkaar. Hoe korter hoe beter. Maar aan het einde van mijn boek ben ik een beetje optimistisch. Ik geloof dat veel mensen voelen dat er iets mis is, dat ze zichzelf moeten corrigeren. Voor mijn boek interviewde ik een jongen van een jaar of 14. Na het gesprek zette hij zijn telefoon weer aan. In een uurtje had hij honderd sms'jes gekregen. En hij zei, niet speciaal tegen mij, maar in de lucht: hoe lang moet ik hier nog mee doorgaan?'

Zitten we niet aan onze taks? We kunnen toch niet nog meer boodschappen verwerken?

Zullen we in 2040 nog telefoneren?

'Mensen telefoneren steeds minder. Jongeren die ik voor mijn boek sprak vonden dat de telefoon kwetsbaar maakt. Ze willen zichzelf zo goed mogelijk presenteren, op een manier waarvoor ze zelf kiezen, zoals op hun Facebookpagina.

Als je praat, kun je je emoties verraden, of er kan een pijnlijke stilte vallen.

'Bovendien telefoneer je in real time. Ook daar hebben mensen een hekel aan. Ze willen reageren op het moment dat ze zelf het beste uitkomt. Een telefoontje wordt steeds vaker opdringerig gevonden.'

Zelf belt u ook minder.

'Mijn telefoon gaat nooit. Iedereen is bang om te bellen, behalve je familie en een paar heel goede vrienden. Ik hoorde net vreselijk nieuws: de man van een vriendin is ernstig ziek. Ik schreef een mailtje aan haar. Eigenlijk is dat belachelijk. Vier jaar geleden zou ik meteen aan de telefoon heben gehangen. Nu mailde ik, omdat zij ook mailde. Maar ik geloof niet dat het winst is om elkaar e-mails te sturen bij grote moeilijkheden.'

Sherry Turkle is psycholoog, getraind in de psychoanalyse en hoogleraar wetenschapssociologie aan het prestigieuze Massachusetts Institute of Technology. Ze woont in een prachtig Victoriaans huis in de sjeke Back Bay van Boston, waar ze haar bezoekers ontvangt in een klassiek ingerichte salon.

Turkle doet al decennia onderzoek naar de psychologie van de nieuwe media, gebaseerd op interviews met gebruikers. In 1995 schreef ze een succesvol boek, *Life on the Screen*, over mensen die op internet met hun identiteit speelden, in chatrooms en games. Mannen werden vrouwen, verlegen mensen speelden voor bullebak, preutse meisjes presenteerden zich als slet, en omgekeerd. Het experimenteren met identiteit geeft vrijheid, concludeerde ze.

Ze werd een lieveling van de toen nog tamelijk prille internetgemeenschap. Haar portret sierde de cover van het technoblad *Wired*. Haar nieuwe boek is veel pessimistischer. 'Ik ben uitgekotst door sommige mensen omdat ik nostalgisch zou zijn', zegt ze. Een verslaggever van *Scientific American* werd zelfs boos omdat zij seks met robots niet als een volwaardige vorm van lijfelijke gemeenschap beschouwde. Discriminatie van robots, oordeelde de verslaggever, even bekrompen als het afkeuren van homoseksualiteit.

'In veel opzichten vind ik *Life on the Screen* nog altijd een goed boek. Eén ding heb ik echter totaal onderschat: dat internet mobiel zou worden. Ik dacht: je gaat naar je werkkamer om te experimenteren, en daarna keer je terug in het echte leven.'

Door mobiel internet zijn 'echt' en 'virtueel' door elkaar gaan lopen. In een speeltuin trof Turkle een man van middelbare leeftijd, Pete. Met één hand duwde hij de schommel van zijn dochter, met zijn andere hand bediende hij een mobiele telefoon. Ter compensatie van zijn zeer matige huwelijk onderhield hij in het spel *Second Life* een bloeiende relatie met Jade, met wie hij wél kon praten en goede, zij het virtuele, seks had.

Alone Together zit vol met zulke multitaskende verslaafden. Ouders die aan het ontbijt sms'en of de beurskoersen checken, een vrouw die tijdens een etentje plotseling haar telefoon pakt. Het is zo gezellig dat ze er even over moet bloggen.

Mobiel internet, sms en sociale media spelen in op een typisch menselijke zwakte, stelt Turkle, de behoefte aan bevestiging. In de jaren vijftig schreef de Amerikaanse socioloog David Riesman zijn klassieke studie *The Lonely Crowd*. Amerikanen worden steeds onzekerder, stelde hij. Ze varen niet meer op een innerlijk kompas, maar hebben

voortdurend de bevestiging van burens en vrienden nodig. Die ontwikkeling wordt versterkt door de nieuwe communicatiemiddelen, zegt Turkle. Ze ontwaart een nieuwe houding: ik deel, dus ik besta. Een gedachte is pas iets waard, als je Facebookvrienden ermee instemmen.

Bent u niet erg pessimistisch? Veel mensen hebben toch plezier van mobiel internet en sociale media?

'Ik heb juist de happy users gesproken. Ze zeggen allemaal: Facebook is geweldig of ik kan niet zonder mijn telefoon. Maar als je doorvraagt, komen de angsten naar boven. Veel mensen hebben een zelf dat heel fragiel is. Ze hebben andere mensen nodig om zich compleet te voelen. Maar op die manier gebruik je andere mensen, niet als hele mensen, maar als een soort reserve-onderdelen om je zelf compleet te voelen.'

Is de telefoon daarom zo aantrekkelijk? Ik heb zelf ook de neiging om constant mijn mail te checken, hoewel ik zelden urgente boodschappen krijg.

'Het is heel verleidelijk. Een bericht betekent dat je niet alleen bent. Een vrouw die ik sprak hield haar Blackberry omhoog, en zei: this is where the sweetness is. Je weet maar nooit. Er kan je iets goeds overkomen: iemand denkt aan je, is bezorgd over je, verlangt naar je.'

Maar meestal doet de inhoud van de boodschap er niet zo toe. Het gaat erom dat je deel van een netwerk bent.

'Precies. Ik heb een vakantiehuisje bij Cape Cod. Daar zie je mensen door de duinen lopen met hun telefoon. Ze raken gewoon in paniek bij de gedachte dat ze niet meer verbonden zijn met hun netwerk. Mensen kunnen niet meer alleen zijn. Ze verwarren alleen zijn met eenzaamheid. Maar als je nooit alleen bent, kun je ook geen autonoom individu worden.'

Dat hoeft toch niet voor alle mensen te gelden? Ik kan me ook voorstellen dat je autonomie opbouwt in een netwerk.

'Je moet soms alleen zijn om je autonomie en je vermogen om onafhankelijk na te denken te ontwikkelen. Van daaruit kun je contact zoeken met andere mensen. Maar veel mensen zoeken naar contact omdat ze niet zonder contact kunnen. Mensen die niet kunnen verdragen dat jij weg gaat, zijn zelf onverdraaglijk.

'Mensen zijn eenzaam, maar bang voor intimiteit. Intimiteit is riskant, je kunt gekwetst worden. Daarom zijn moderne communicatiemiddelen ook zo aantrekkelijk. Ze geven de illusie van gezelschap, zonder de eisen die vriendschap aan je stelt.'

Als mensen risico's willen uitbannen, is communicatie met een robot een logische volgende stap. Een robot doet precies wat je wilt.

'Ja, we zijn er klaar voor. We leven in een robotic moment. Ik vind dat een heel donkere mogelijkheid.'

Maar het is toch niet serieus?

'Uit veel onderzoek blijkt dat mensen het prima vinden bemind te worden door een robot. Het is een serieuze verleiding. Dat is geen theorie van mij, het blijkt uit empirisch onderzoek.'

Mensen zullen toch altijd behoefte hebben aan erkenning? Juist het feit dat die erkenning niet vanzelfsprekend is maakt haar zo waardevol. Bij een robot kun je erkenning gewoon programmeren.

'Dat was ook verbijsterend voor me. Mensen voelen zich erkend door een machine. Veel mensen zien niet langer het radicale verschil tussen een mens en een robot. Dat heeft ook te maken met een nieuw soort pragmatisme in de samenleving. Robotgeleerden praten over een robot als therapeut, rechter of adviseur. Veel mensen denken: waarom niet? Ik interviewde een jongen die liever advies over meisjes kreeg van een robot dan van zijn vader. Want zijn vader kon alleen uit zijn eigen ervaring putten, terwijl een robot de ervaringen van miljoenen mensen had opgeslagen. Dat getuigt alleen van een heel beperkte opvatting van menselijk contact: het verkrijgen van informatie. Een robot kan misschien meer informatie geven, maar hij kan geen menselijke betekenis met je delen. Maar er is een pragmatisme dat niet om betekenis maalt, alleen naar het mechanisme kijkt.'

U beschrijft hoe robots in een verzorgingshuis bejaarden gezelschap houden. Dat vond ik een afschrikwekkend, maar geloofwaardig toekomstbeeld.

'Let maar op! Het staat buiten kijf dat robots mensen rustig houden. Een man zei: als ik mijn moeder in het verzorgingshuis achterlaat en ze staart naar de muur, voel ik me ziek. Als ze met een robot speelt, is het al gemakkelijker.'

Misschien is het onvermijdelijk door personeelsgebrek. Beter een robot dan niets.

'Het is een sociale keuze. In de Verenigde Staten is de werkloosheid 10 procent. En dan zouden er geen mensen zijn?'

Op 22 september houdt Sherry Turkle voor het Nexus Instituut een masterclass voor studenten en andere geïnteresseerden aan de Universiteit van Tilburg. Deelname aan de masterclass is gratis voor studenten, aanvang 16.00 uur. Aanmelden: www.nexus-instituut.nl

CV Sherry Turkle

1948

Geboren in New York

1969-1975

Studeerde in Parijs, Chicago en aan Harvard

1976

Promotie over psychoanalyse

1976-1991

Onderzoeker Massachusetts Institute of Technology (MIT)

1991-heden

Hoogleraar Massachusetts Institute of Technology

=====

VERHAAL 9

Volkskrant 23-07-2011, pagina 41

Wetenschap

Tussen ziekte en zwakte

RANNE HOVIUS

Is het gebrek aan wilskracht waardoor mensen aan drank of gokken verslaafd raken, of is het een aangeboren afwijking waar ze geen schuld aan hebben?

Zijn alcoholisten, stevige rokers en eetverslaafden ruggengraatloze types, te zwak om weerstand te bieden aan alledaagse verleidingen? Of zijn ze ziek en hebben ze een biologische aanleg die matigheid tot een onmogelijke opgave maakt? Het is een vraag waar we het als maatschappij maar lastig mee hebben. Het gangbare standpunt van niet alleen de verslavingszorg, maar ook van iedere meelevende burger is dat verslaving wel een soort ziekte moet zijn. Niemand drinkt, spuit of rookt zichzelf immers voor zijn plezier de vernieling in. Tegelijkertijd ontkomen de meeste mensen moeilijk aan de gedachte dat verslaving toch op zijn minst ook voor een deel op een gebrek aan wilskracht wijst. Zoals de Amerikaanse stand-up comedian Mitch Hedberg het ooit stelde: 'Alcoholisme is een ziekte, maar de enige waarover mensen tegen je gaan schreeuwen. 'Otto, je bent godverdomme een alcoholist!' 'Otto, je hebt godverdomme reuma!' Een van deze twee klinkt verkeerd.'

De aanname dat verslaving een ziekte is, is van oudsher het uitgangspunt geweest van de verslavingszorg. In Ziek of zwak laat historica Gemma Blok zien hoe aan het einde van de negentiende eeuw de verslavingszorg in Nederland op gang kwam als tegenwicht tegen de gangbare werkinrichtingen en strafmaatregelen. 'Drankslaven', zo bepleitten de voorstanders van een medische aanpak, verdienden geen straf, maar compassie omdat zij de slachtoffers waren van beroerde omstandigheden en van een erfelijke aanleg: oorzaken die grotendeels buiten hun schuld lagen. Dat nam niet weg dat de begripvolle 'medische' behandeling voor een deel bestond uit een morele heropvoeding waarbij flink werd

ingespeeld op het schuldgevoel met uitspraken als 'iedere borrel die je neemt, is gelijk aan een ei dat je je zieke dochtertje ontsteelt'.

Het ziektebegrip, zonder morele mitsen en maren, kwam pas echt op gang in de jaren veertig van de vorige eeuw dankzij het werk van de arts en onderzoeker E. Morton Jellinek. Hij onderscheidde in het verloop van de ziekte een aantal fasen. De eerste 'pre-alcoholische symptomatische' fase is nog sociaal: drinken met anderen, maar net iets meer. Dan volgt het stiekeme drinken en daarna wordt het kritiek met controleverlies, het goedpraten van drankgebruik en, vooral, de fysieke behoefte. De scheidslijn tussen de alcoholist en de stevige drinker is dat de eerste niet meer drinkt om zich plezierig te voelen, maar om zich niet ronduit beroerd te voelen. De voortdurende hunkering, of craving, drijft hem onvermurwbaar naar de fles. In de laatste, chronische fase tenslotte is de dronken roes dan ook de regel, het maatschappelijk vastlopen een feit en drinken een obsessie.

De Wereldgezondheidsraad nam de publicaties van Jellinek ter harte en erkende in 1948 alcoholisme als ziekte. Dat nam niet weg, laat Blok zien, dat medicalisering en moralisering altijd hand in hand zijn blijven gaan. Je kunt behandelen, steunen en medicijnen aanreiken wat je wilt, maar uiteindelijk moet iemand zelf de wilskracht bij elkaar schrapen om de dagelijks alom opgedrongen verleidingen het hoofd te bieden. Dat dat lang niet altijd lukt is niet alleen frustrerend voor de alcoholist maar ook voor de hulpverlening. In haar goed gedocumenteerde en prettig leesbare geschiedschrijving laat Blok zien hoe de hulpverlening ten aanzien van zowel alcoholisten als drugsgebruikers is opgeschoven van een beleid gericht op geheelonthouding tot een beleid gericht op schadebeperking: drinken of drugsgebruik, prima, maar leer hoe je het in de hand kunt houden.

Een antwoord op de vraag van de titel Ziek of zwak laat Blok in het midden hangen. De Amerikaanse hoogleraar neurowetenschappen David Linden doet daar in Genot als kompas minder moeilijk over. Voor hem staat vast dat verslaving een ziekte is en hij toont dat aan met een gedetailleerde gang door de hersenen. In de jaren vijftig hadden ratjes bij toeval de weg gewezen naar de kern van het probleem. Door een fout bij een experiment was een elektrode in een onbedoeld gebiedje van hun hersenen terecht gekomen. Ratjes leerden in geen tijd om als een razende op een hendeltje te drukken waarmee de elektrode het hersengebiedje stimuleerde. Ze drukten het hendeltje tot wel zevenduizend keer per uur in met verwaarlozing van verder alles, van eten, drinken en seks tot hun jonkies. Alleen stoppen met het experiment kon voorkomen dat ze zichzelf dood stimuleerden.

Het ontdekte hersengebied, het genotcentrum, is verantwoordelijk voor het genoegen dat we beleven aan voor het menselijk voortbestaan nuttige activiteiten als eten en seks, maar ook aan activiteiten als sporten, gokken, leren en iets goeds doen voor anderen. Het prettige gevoel wordt veroorzaakt door de dopamine die bij stimulering van het gebied vrijkomt. Het aantrekkelijke kenmerk van verslavende middelen als alcohol, drugs en nicotine is dat ze kunstmatig een chemische reactie in het genotcentrum veroorzaken die een zo grote vloed dopamine veroorzaakt dat de eenvoudige genoegens van het leven er bij in het niet vallen. Dat herhaald gebruik van deze middelen ertoe leidt dat zin in het middel verandert in een fysieke, dwangmatige behoefte is het gevolg, aldus Linden 'van een duurzame herbedrading van het brein'.

Linden weet in heldere taal gecompliceerde hersenprocessen uit te leggen, zoals hoe verschillende middelen ieder op hun eigen manier in de hersenen ingrijpen, waarom 80 procent van de beginnende rokers verslaafd raakt en maar 35 procent van de mensen die met heroïne beginnen, en hoe het opbouwen van een verslaving een leerproces is dat maakt dat na afkicken allerlei omgevingsfactoren voor een terugval kunnen zorgen. Genot als kompas is een leerzaam boek voor iedereen die in verslaving geïnteresseerd is. Wat wankeler wordt Linden als het aankomt op zijn stellige uitspraak dat verslaving geen zwakte maar een ziekte is. Genetische factoren, omstandigheden (zoals het voorhanden zijn van een middel: de gelegenheid maakt de dief) en stress maken dat sommige mensen aan die ziekte ten prooi vallen. De ontwikkeling van deze ziekte valt, aldus Linden, buiten de verantwoordelijkheid van de verslaafde. 'Maar het herstel van de ziekte is wel degelijk zijn verantwoordelijkheid'. Zoals we van een hartpatiënt verwachten dat hij gezond leeft en zijn medicijnen slikt, verwacht Linden hetzelfde rationele gedrag van een verslaafde. Het is een manke vergelijking: hartpatiënten hunkeren doorgaans niet naar een volgende hartaanval. Is het dan redelijk om van de obsessief hunkerende verslaafde een vergelijkbare wilskracht te verwachten? Volgens Linden wel.

En daarmee is Linden met een cirkelredenering toch terug bij de zwakke wil: wie niet verantwoord en rationeel omgaat met zijn verslaving mag aantoonbaar aan een irrationeel makende ziekte in de hersenen lijden, hij is ook 'godverdomme een alcoholist'.

David J. Linden: Genot als Kompas

Uit het Engels vertaald door Kees de Vries.
Nieuwezijds; 240 pagina's; € 19,95.
ISBN 978 90 5712 314 6.
Gemma Blok: Ziek of zwak - Geschiedenis van de verslavingszorg in Nederland.
'Wanneer zijn we eindelijk eens Henk Bres zat?'
25/07/11, 10:30

=====

VERHAAL 10

Volkskrant 05-09-2011, pagina 5
Reportage: Niet alle Harleyrijders mogen erdoor
Motorclubs 'komen er samen uit'
MENNO VAN DONGEN
AMSTERDAM

Onlangs stond Nederland een serieuze oorlog tussen vervaarlijke motorclubs te wachten. Een broederlijk Amsterdams samenzijn zondag nam in elk geval de acute spanning weg.

Leden van motorclubs doen het vaker, elkaar broederlijk omhelzen en op de schouders slaan. Toch barst zondagmiddag een luid gejuich los op het Waterlooplein als de baas van de Amsterdamse Hells Angels en de voormannen van Satudarah elkaar op deze manier begroeten.

Al maandenlang doen verhalen de ronde over spanningen tussen de Angels en de Molukse club. Burgemeesters hebben het ene motorevenement na het andere afgelast omdat de politie 'aanwijzingen' had voor een dreigende confrontatie.

Nu is alles anders, zo lijkt het. Breed grijnzend poseren leiders van de 'rivaliserende' clubs voor de massaal toegestroomde fotografen en cameramensen. 'Dit is het bewijs dat het kan, dat we op één plek met elkaar kunnen omgaan', zegt Daniël Uneputty, de president van de Hells Angels in Amsterdam. 'Al die verhalen van de politie zijn bullshit.'

Santerra Manuhutu, één van de voormannen van Satudarah, knikt instemmend. 'Dit is een statement, dat wij hier samen staan. Zo willen we aantonen dat het onzin is om al die evenementen te verbieden. Jullie zien het.'

De Harleydag is een protestmanifestatie. De grofweg achthonderd bezoekers 'pikken het niet' dat hun 'zomer is verpest door burgemeesters'. Toch is de sfeer gemoedelijk. Op het Waterlooplein kijken ze bewonderend naar de glimmende motoren die er geparkeerd staan. Overal staan mannen in leren jassen met clublogo's met elkaar te kletsen. Wanneer een langsrijdende Harley Davidson een gesprek onmogelijk maakt, genieten ze zichtbaar van het diepe, knetterende motorgeluid.

De gemeente Amsterdam zag voorafgaand aan het evenement geen aanleiding om het te verbieden. Als zondagmiddag blijkt dat er 200 leden van Satudarah onderweg zijn, grijpt de politie in en houdt de motorrijders tegen aan de rand van de stad.

'Dat was in het belang van de openbare orde', zegt Bartho Boer, die het woord voert namens de burgemeester, politie en justitie. 'Tweehonderd leden van Satudarah vonden we te veel, gezien de historische context en de berichten van de afgelopen tijd. Daarom hebben we een compromis gesloten. Nadat ze waren gefouilleerd, mochten 20 mensen van Satudarah doorrijden naar de Harleydag. Er waren daar net zo veel Hells Angels.'

Nadat de Molukkers onder politiebegeleiding het plein op zijn gereden, blijft het rustig. Op de achtergrond sluimert nog altijd een conflict tussen beide clubs, blijkt evenwel. Eerder dit jaar is Satudarah uit de Raad van Acht gezet, een overlegorgaan van motorclubs. 'In elke relatie heb je weleens ruzie, toch?', zegt oprichter Simon van Satudarah. 'De juiste toedracht van ons verschil van mening is alleen bekend bij ons en de Angels. We komen er samen wel uit.'

=====

VERHAAL 11

Volkskrant 10-09-2011, pagina 16

Zorgpremie verplichten op straffe van een boete is ronduit onmenselijk

JEHANNE HULSMAN

Er bestaat een toenemend aantal burgers dat de verplichte zorgverzekeringspremie niet betaalt. De premie van 130 procent die opgelegd wordt als iemand een half jaar achterloopt met het betalen van de zorgpremie en de rigide manier waarop deze koste wat kost verhaald wordt op vooral de minst draagkrachtigen, is onredelijk en onwenselijk.

Er is in het besluitvormingsproces waarbij de premie als dwangmaatregel wordt opgelegd, geen ruimte voor een burger om aan te geven om welke reden hij de zorgpremie niet betaalt of niet kan betalen. Er is geen mogelijkheid tot bezwaar. Er bestaat binnen het kader van de zorgverzekeringswet geen ruimte voor een situatie waarin een burger, zonder dat het aan hemzelf te wijten zou zijn, de premie niet kan betalen.

Dit maakt het verplichte zorgverzekeringsstelsel onmenselijk.

Bij het invoeren van de wetgeving is men er kennelijk van uitgegaan dat iedereen die Nederlands staatsburger is, of legaal in Nederland verblijft, over een inkomen of over voldoende inkomen beschikt om een dak boven het hoofd te hebben en te kunnen eten en daarnaast nog zorgpremie te betalen. Van deze kosten wordt voor de minima maar een deel gedekt door de zorgtoeslag.

Er zijn voorbeelden waarbij burgers niet over een inkomen beschikken:

Voorbeeld 1: iemand vraagt een bijstandsuitkering aan, maar die wordt niet toegekend.

Voorbeeld 2: iemand heeft werk en inkomen en wordt ziek, maar is door de werkgever niet als ziek aangemeld. Het contract wordt niet verlengd. Hij komt niet in aanmerking voor WW of bijstand, omdat hij ziek is. Een ziekte-uitkering wordt niet toegekend, omdat de werkgever hem niet ziek heeft gemeld.

Voorbeeld 3: een werkgever keert niet of onvoldoende loon uit.

Tegen al deze voorbeeldsituaties uit de praktijk bestaan rechtsmiddelen, maar de inzet daarvan en het bereiken van resultaat daarmee vergt tijd en kost steeds meer geld. Een dergelijk probleem wordt pas maanden of zelfs jaren later opgelost, als het al opgelost wordt. Deze tijd ontbreekt de burger in geldnood. De schuldlast die bij het ontbreken van inkomen opgebouwd wordt, door incassokosten, dagvaardingen en procedures van schuldeisers, met als preferente

schuldeiser de zorgverzekeraar, ontregelt het leven van betrokkenen gedurende een lange periode. Dat creëert wanhoop en moedeloosheid.

Bij de invoering van deze wetgeving is onvoldoende nagedacht over mensen die niet kunnen betalen, omdat zij eenvoudigweg (al dan niet tijdelijk) geen inkomen hebben of te weinig inkomen hebben. Iemand die geen 100 procent kan betalen, kan zeker geen 130 procent betalen (als het bedrag is verhoogd met de premie). Iemand die niet gevraagd heeft om een zorgverzekering, omdat hij weet dat hij deze niet kan betalen, noem je geen wanbetaler. Dat is een etiket dat uitgaat van kwade trouw en niet van onvermogen.

Jehanne Hulsman, sociaal advocaat te Delft

=====

VERHAAL 12

Volkskrant 26-07-2011, pagina 20

Leven

Dodelijk ziek, niet crimineel

RUSSELL BRAND

Laten we verslaafden niet langer behandelen als uitschot, maar proberen hen te helpen.

Als je veel geeft om iemand die aan een verslavingsziekte lijdt, zit je altijd te wachten op dat ene telefoontje. Dat telefoontje komt ook. Je hoopt dat het van de verslaafde zelf komt om je te vertellen dat ze er genoeg van heeft, dat ze klaar is om ermee te kappen, om iets nieuws te proberen. Maar natuurlijk vrees je dat andere telefoontje, het nachtelijke belletje van een vriend of familielid die meedeelt dat het te laat is: ze is er niet meer.

Het frustrerende is dat je dat telefoontje nooit zelf kunt plegen; je kunt het alleen maar ontvangen. Het is onmogelijk om tussenbeide te komen.

Ik ken Amy Winehouse al jaren. Toen ik haar voor het eerst tegenkwam in de Londense wijk Camden was ze gewoon een of ander suf grietje in een roze zijden jasje. Ze hing rond in dezelfde kroegen en we kenden dezelfde mensen, van wie de meesten in coole indiebandjes speelden of randfiguren waren in de Camden-scene die zich als 'eeuwige belofte' met een machteloos charisma door het leven sloegen.

Van Carl Barât hoorde ik dat Winehouse (zo noemde ik haar meestal, want ik vond het wel geinig om een meisje met haar achternaam aan te spreken) een jazz-zangeres was, wat ik nogal bizar vond in die scene. Met mijn beperkte muziekkennis plaatste ik Amy daardoor ergens voorbij een onzichtbare grens van mijn belangstelling: 'Een jazz-zangeres? Een of andere excentriekeling', dacht ik. Toch maakte ik af en toe wel een praatje met haar. Het was tenslotte een meisje en ze was wel lief en merkwaardig, al leek ze vooral kwetsbaar.

Ik was zelf in die tijd nog maar net van de drank af en naarstig op zoek naar minder gecompliceerde vrouwen, dus maakte ik me amper druk over het inmiddels overduidelijke feit dat Winehouse en ik aan dezelfde aandoening leden, aan de ziekte die verslaving heet. Alle verslaafden, ongeacht waaraan ze verslaafd zijn of wat hun maatschappelijke status is, hebben één consistent en duidelijk symptoom gemeen: ze zijn er niet helemaal bij als je met ze praat. Ze communiceren met je door een nauwelijks waarneembare, maar onmiskenbaar aanwezige sluier. Of het nu een dakloze heroïnejunk is die om geld vraagt voor een kop thee of een stijf van de coke staande manager in maatpak die maar doorratelt over zijn speedboot; altijd hangt er een giftige wolk om ze heen die echt contact onmogelijk maakt. Ze zijn omringd door een sfeer van 'elders', alsof ze door je heen kijken naar een plek waar ze liever zouden zijn. En dat is

natuurlijk ook zo. De prioriteit van elke verslaafde is het verdoven van de pijn van het leven, om de dag beter door te komen met behulp van enige vorm van betaalde verlichting.

Af en toe kwam ik Amy tegen. Je kon leuk met haar kletsen en lachen. Toen werd ze wereldberoemd en ik was blij voor haar dat ze erkenning kreeg, maar ik was vooral verwonderd, omdat ik haar werk niet kende. Omdat we niet in de jaren vijftig leven, vroeg ik me af hoe een jazz-zangeres het in de huidige cultuur zo ver kon schoppen. Mijn nieuwsgierigheid ging nu ook weer niet zover dat ik naar haar muziek ging luisteren of een van haar concerten bezocht. Ik begon net zelf bekend te worden en dat slokte al mijn tijd en energie op. Het was dan ook puur toeval dat ik een keer bij een concert van Paul Weller was in The Roundhouse en haar daar zag optreden.

Ik was laat en terwijl ik mij langs de plastic grijzen en plastic bekertjes een weg baande richting podium hoorde ik een prachtige, ronkende vrouwenstem. Dichterbij gekomen zag ik Amy op het podium met Weller en zijn band; toen kwam het ontzag. Het ontzag dat over je komt als je een genie aan het werk ziet. Uit die merkwaardig tengere verschijning kwam een stem die niet uit haar zelf leek te komen maar van ergens waar zelfs Billie en Ella niet konden komen, uit de bron van alle grootheid. Een stem, zo vol van kracht en pijn dat hij volkomen menselijk was, maar doortrokken van het goddelijke. Mijn ogen, mond, hart en geest stelden zich onmiddellijk open. Winehouse. Winehouse? Winehouse!

Dat sufferdje, een en al eyeliner en bier, zwalkend over Chalk Farm Road met haar haar achterover; die lippen, waarmee ik haar alleen maar als een viswijf een sigaret had zien vasthouden en waar meestal alleen vloeken over rolden, stonden nu in dienst van dit heilige geluid.

Nu wist ik het dus. Ze was niet zomaar een treurige wannabe, de zoveelste dronken niksnut die het nooit zou maken, zelfs geen dertien-in-een-dozijn-zangeres met een enkel hitje. Ze was verdomme geniaal.

Oppervlakkige sukkel die ik ben, zag ik haar nu toch in een ander licht; die verblindende bundel van licht die uit de hemel scheen als zij zong en die nu ook haar zelf verlichtte. Er brak een nieuwe fase aan in onze vriendschap. Ze verscheen in een paar van mijn televisie- en radioprogramma's en ik kwam haar nog steeds af en toe tegen, alleen besteedde ik nu wat meer aandacht aan haar.

In de ogen van het publiek werd Amy's imago steeds meer bepaald door haar verslaving. De media zijn meer geïnteresseerd in tragedie dan in talent, dus werd er steeds minder geschreven over haar gave en steeds meer over haar teloorgang. De destructieve verhoudingen, de bloeddoodrenkte balletschoentjes, de afgezegde optredens, die waanzin op YouTube met die babymuisjes. Voor het publiek begon deze vluchtige roddel en achterklap steeds meer haar tijdloze talent te verdringen. Dat feit en hoe ze zich gedroeg als we elkaar af en toe spraken, maakte me duidelijk hoe ernstig ze eraan toe was.

Verslaving is een ernstige ziekte, die meestal uitloopt op gevangenis, psychiatrische inrichting of de dood. Ik was 27 toen ik dankzij de vriendschap en hulp van Chip Somers van het behandelingscentrum Focus 12 de weg naar herstel vond. Via Focus kwam ik in contact met steungroepen voor alcoholisten en drugsverslaafden. Zulke groepen zijn gemakkelijk te vinden en staan open voor iedereen die wil stoppen met drinken. Zonder hen zou ik niet meer in leven zijn.

En nu is Amy Winehouse dood, op haar 27ste, net als vele anderen van wie het onnodige overlijden achteraf geromantiseerd is. Of deze tragedie voorkomen had kunnen worden of niet, doet er nu niet meer toe. We kunnen er nu niets meer aan doen. Door deze ziekte is een prachtige, getalenteerde vrouw ons ontvallen. Niet alle verslaafden hebben Amy's ongelooflijke talent, of dat van Kurt of Jimi of Janis. Sommige mensen hebben deze aandoening gewoon. Het enige wat we kunnen doen, is onze kijk erop te veranderen, door verslaving niet te zien als misdaad of als romantische aanstellerij, maar als een dodelijke ziekte.

We moeten ons als samenleving bezinnen op hoe we verslaafden behandelen - niet als criminelen, maar als zieke mensen die hulp nodig hebben. We moeten nadenken over hoe de overheid verslavingshulp financiert. Het is goedkoper om verslaafden te laten afkicken dan ze naar de gevangenis te sturen, dus zelfs in economisch opzicht is criminalisering onzinnig. We kennen niet allemaal iemand met Amy's ongelooflijke talent, maar we kennen allemaal wel een zuiplap of een junkie. Ze hebben allemaal hulp nodig. En die hulp is er ook. Ze hoeven alleen maar de telefoon te pakken. Of niet. Hoe dan ook komt er een telefoontje.

Vertaling: Leo Reijnen
© the Guardian

Ook de Britse zanger en presentator Russell Brand leed aan een alcoholverslaving. Op zijn 27ste vond hij dankzij een behandelcentrum en steungroepen voor alcoholisten en drugsverslaafden de weg naar herstel.

=====

VERHAAL 13

Volkskrant 25-07-2011, pagina 2

Reportage Het hart van de Noorse democratie werd twee maal geraakt

Iedereen in Noorwegen heeft wel iets verloren op 22/7

MARIKEN SMIT

OSLO

De Noren zijn geschokt door de ergste gruweldaad in hun land sinds de Tweede Wereldoorlog.

Een doodse stilte heerst op het plein voor de Domkerk, als daar een paar getuigen van de slachtpartij op het eiland Utøya de kerk binnentreden. Ook de koninklijke familie, premier Jens Stoltenberg en de politieke elite van Noorwegen zijn aanwezig bij de dienst die door twee bisschoppen wordt geleid. Er worden foto's gemaakt, bijna iedereen zwijgt. De bloemen- en kaarsenzee is aangegroeid tot een kleurige deken, waar hier en daar Noorse vlaggen bovenuit steken. 'Ik kom hier om te rouwen', zegt Marianne Slinning, een vrouw van middelbare leeftijd met een roos in haar hand. 'Ook al ken ik geen slachtoffer, iedereen in Noorwegen heeft iets verloren vandaag.'

Naast haar staat een 65-jarige vrouw met haar twee kleindochters van 13 en 19 jaar. Ook zij zwijgen en komen hier de schok en het verdriet verwerken van de aanslagen waarbij twee maal het hart van de Noorse democratie werd geraakt: het regeringsgebouw, waar de premier huist, en Utøya, het eiland waar sinds jaar en dag op sportieve zomerkampen 's lands jonge politieke talent wordt opgekweekt. Tranen springen de blonde 19-jarige in de ogen als ze vertelt dat vijf van haar vrienden op het eiland waren. Twee zijn gered uit het toiletgebouw, waar zij zich schuilhielden. Drie wisten naar de overkant te zwemmen.

Ook Noorwegen, bakermat van de Nobelprijs en geroemd om zijn sociale, open samenleving, kent nu een datum die geen uitleg behoeft maar in het nationale geheugen staat gegrift: 22/7, de dag waarop de 32-jarige extreem-rechtse Anders Behring Breivik 93 slachtoffers maakte, een aantal dat nog kan oplopen. De Noorse premier Jens Stoltenberg sprak van een 'nachtmerrie' en de ernstigste 'gruweldaad' sinds de Tweede Wereldoorlog. 'Ons land wordt beproefd', zei de Noorse koning Håkan zaterdag. 'Laten we blijven geloven in onze overtuiging dat vrijheid sterker is dan angst.' Ooggetuigenverslagen zijn hartverscheurend. Terwijl de groep van 700 jongeren op het eiland stond bij te komen van het zojuist gehoorde nieuws over de aanslag in Oslo, riep Breivik, gekleed in uniform, de jongeren bij hem. Volgens een ooggetuige zei hij tegen hen: 'Niet zo verlegen, kom maar met me spelen', en begon hij daarna te schieten. Jongeren smeekten hem te stoppen, maar werden in koelen bloede geëxecuteerd. Anderen vertellen hoe ze zich dood hielden onder de kapotgeschoten lichamen van hun vrienden. Een ooggetuige zei dat Breivik zo dicht langs hem liep dat hij zijn adem kon horen.

Tegen de politie zei Breivik later dat hij zijn daad 'gruwelijk maar noodzakelijk' achtte. Omdat Noorwegen geen levenslange gevangenisstraf kent, zal hij maximaal 21 jaar kunnen krijgen.

Nog niet alle lichamen zijn geïdentificeerd. De onzekerheid is tergend voor de nabestaanden. Bij het Rikshospitalet meldt zich zaterdagochtend een tengere, jonge vrouw bij de receptie. Haar gezicht is grauw, in haar ogen staan tranen. 'Ik zoek mijn man', zegt ze. 'Hij werkte in het regeringsgebouw, en wordt sinds de explosie vermist. Er zijn zeven mensen omgekomen, drie zijn nog niet geïdentificeerd. Ik ben zo bang dat hij daarbij zit.'

De receptie verwijst haar door naar een opvangruimte voor ouders, waar nog niemand aanwezig is. 'Ze weten niets', zegt ze wanhopig. 'Ik ben alle ziekenhuizen af geweest. Niemand weet waar hij is.'

Ook veel ouders van de deelnemers aan het jongerenkamp op Utøya weten niet waar ze aan toe zijn. 'We hebben de namenlijst van de doden niet', zegt psychiater Øystein Sørbye, die nooddienst heeft bij het ziekenhuis. 'De registratie op het kamp was niet optimaal, dat bemoeilijkt de zaak.' Ook zijn nog niet alle lichamen geborgen. Agenten zoeken met een mini-onderzeeër in het water waar honderden jongeren probeerden weg te vluchten voor de schietpartij. 'Ik heb gehoord dat iemand met een doorboorde thorax naar de overkant is gezwommen', zegt Sørbye. Hij zwijgt even. 'Het is verschrikkelijk.'

Veel Noren kunnen niet geloven dat ook in hun land twee aanslagen zijn gepleegd. De Iraanse Melody Terrani, die haar hele leven in Noorwegen woont, staat zaterdagmiddag met een hondje op haar arm te kijken naar de mensen die af en aan lopen om bloemen te leggen bij de Domkerk, die het centrum geworden is van de rouw. Achter haar grote zonnebril zijn twee betraande ogen zichtbaar. 'Ik snap dit niet, een Noor die op zijn landgenoten schiet. Ik ben geschokt dat iemand zich tegen zijn eigen volk keert. Dit is erger dan een terroristische aanslag van buiten.'

Na de explosie in Oslo vrijdagmiddag was een aanslag door moslimfundamentalisten het scenario waarmee serieus rekening werd gehouden, zegt adjunct-buitenlandchef Kjetil Hanssen van de Noorse krant Aftenposten. 'We hebben een aantal dreigementen gekregen van Al Qaida en we zijn met 500 soldaten in Afghanistan.'

Bovendien had de Noorse veiligheidsdienst eerder dit jaar gezegd dat vanwege deelname aan de Afghanistan-missie in 2011 een verhoogde dreiging bestond voor terroristische aanslagen. Extreem-rechts werd niet als serieuze bedreiging gezien. Premier Stoltenberg beklemtoonde dit weekeinde dat de aanwezigheid van extreem-rechtse groeperingen in Noorwegen minimaal is. 'Kennelijk hebben we dat risico onderschat', zegt Hanssen.

Toch zegt hij dat de paniek minder groot is nu blijkt dat de aanslagen het werk waren van een extreemrechtse eenling. 'Als het een terreuraanslag van buiten zou zijn geweest, was de stad vandaag leeg gelopen.'

Hanssen verwacht dat Noorwegen erdoor zal veranderen. 'We zagen onszelf als een onschuldig land. De beveiliging van politici zal worden opgeschroefd. En dat vind ik triest.'

Noorse koning Håkan
 Volkskrant 25-07-2011, pagina 4
 Profiel Anders Breivik zaaide dood en verderf in noorwegen

Dag 82, de dag 'van zijn verkleedpartij'
JOHN SCHOORL

Anders Breivik nam, getuige zijn manifest, lang de tijd voor zijn gruweldaden. Hij noemt zichzelf 'tolerant' en 'positief ingesteld'.

Op vrijdag 22 juli, om 12.51 uur, zet Anders Behring Breivik een punt achter zijn 2083 - A European Declaration of Independence, een 1.518 pagina's tellend boekwerk dat na zijn gruweldaden op internet is terug te vinden, en waaraan hij drie jaar werkte.

'Ik geloof dat dit mijn laatste bijdrage is', waarna hij tekent als 'Andrew Berwick, Justiciar Knight Commander, lid van de Noorse en Europese Orde der Tempeliers.' 22 juli is 'dag 82' in het boek van Breivik, de dag van 'een alles of niets-scenario', de dag 'van zijn verkleedpartij'. 'Het zou wel te gek zijn als mensen heel erg verbaasd zouden zijn.'

Twee uur later gaat er een autobom af in Oslo, waardoor zeven mensen omkomen en bijna honderd gewonden vallen. Op het eiland Utoya schiet hij die vrijdagmiddag 86 mensen, voornamelijk jongeren, dood.

Alles gaat kalm, weloverwogen, angstaanjagend koel en gecalculeerd, zeggen ooggetuigen. Op een vage foto is Breivik te zien, vlak bij het water, met om hem heen lichamen, in alle rust mikkend op een zwemmende jongen.

In het manifest omschrijft hij zichzelf: 'Ik ben een rustig type, en behoorlijk tolerant over de meeste zaken.' Over zijn karaktereigenschappen schrijft hij: 'Optimistisch, pragmatisch, ambitieus, creatief en hardwerkend.' En: 'Ik ben een extreem geduldig en erg positief ingesteld individu. Ik heb duidelijk mijn methodes aangepast de afgelopen jaren en nu ben ik gedreven door idealistische doelen voor mijn landgenoten en alle Europeanen.'

Alles wat Breivik wilde zijn, dacht, was of meemaakte, vond hij blijkbaar de moeite waard om te delen. Herhaaldelijk beklemtoont hij in het manifest het belang dat zijn boodschap wordt verspreid, en hoe dat het beste kan. Die boodschap is gericht tegen het marxisme en de 'islamitische kolonisatie van Europa door demografische oorlogsvoering'.

Op de dag van zijn massamoord plaatste hij op YouTube een film waarin hij 12 minuten lang uithaalt naar islam, marxisme en multiculturaliteit. Breivik is in de video te zien, gekleed in duikerspak en met een automatisch wapen in de aanslag.

Net als het document is de film, die hij al in februari opnam, doordrenkt van verwijzingen naar kruisridders uit de Middeleeuwen. Op het laatste beeld van het inmiddels verwijderde filmpje staat een geharnaste ridder klaar om met een zwaard uit te halen.

Breivik spreekt bewonderend over de Orde van de Tempeliers, een monnikenorde uit de 12de en 13de eeuw die feitelijk een ridderorde was en zich met kruistochten bezighield. Hij is lid van Pccts (Pauperes commilitones Christi Templique Solomonici), vrij vertaald: soldaten van Christus en de Tempel van Solomon.

Ook heeft hij accounts op Facebook en Twitter, al blijft dat beperkt tot één tweet op 17 juli, met een citaat van de Engelse filosoof John Stuart Mill: 'Eén persoon met een geloof is even sterk als de kracht van honderden die alleen belangen hebben.'

Op Facebook laat hij weten een grote voorkeur te hebben voor de muziek van Armin van Buuren, vooral met de sacrale zang van Audrey Gallagher. Hij plaatst vele video's op 17 en 18 juli. In de clip van The Sound of Goodbye van Armin van Buuren is een groot meer te zien, waarin een naakte vrouw haar ondergang tegemoet gaat. Sometimes the sound of goodbye is louder than any drumbeat.

In het manifest schrijft hij voor de Russische president Poetin veel bewondering te hebben, en dat hij Geert Wilders graag een keer zou willen ontmoeten. Het is niet de enige keer dat Nederland wordt genoemd in zijn boekwerk. Ayaan Hirsi Ali verdient in zijn optiek de Nobelprijs voor de Vrede. Ook heeft hij het over cartoonist Gregorius Nekschot en over de moord op Theo van Gogh.

Zeer lang van tevoren heeft hij zijn daden voorbereid. Hij schrijft over verschillende fases die hij moet doorlopen, van het onderzoeken naar het daadwerkelijk maken en ontwikkelen. Van explosieven weet hij alles, en hij is uiteindelijk in staat om twintig soortgelijke aanslagen te plegen. Zijn manifest is een weerslag van zijn zoektocht naar het goede materiaal, ook voor zijn wapens. Hij beschrijft hoe hij zich traint, hoe hij beschermende kleding en politie-insignes koopt. Hij verstopt de goederen in een waterdichte koffer, begraven diep in de Noorse bossen.

Hij transformeert tot een man die totaal is geobsedeerd door wat uiteindelijk een onbeschrijflijke reeks gruweldaden zou worden.

Pas echt operationeel wordt hij blijkbaar vanaf 2 mei van dit jaar, 'dag 1' die zou leiden tot 'dag 82'. Als dekmantel heeft hij in het voorjaar in Asta al een grote rode schuur gehuurd, die zijn bomlaboratorium wordt. Een appartement heeft hij in Rena, 7 kilometer verderop. Op 18 mei 2009 heeft hij Breivik Geofarm opgericht, organisatienummer 994089269. Met dit teeltbedrijf zal hij zich onder meer specialiseren in suikerbieten en meloenen.

Niemand heeft in de gaten wat hij voorbereidt. Hij lijkt een normaal sociaal leven te leiden, met zijn beste vrienden gaat hij op stap. Relaties met vrouwen mijdt hij - die zouden 'de operatie' ondermijnen.

Breiviks ouders scheiden als hij 1 jaar oud is. Zijn moeder Wenche is verpleegster, zijn vader Jens een diplomaat die eerst op de Noorse ambassade in Londen en later in Parijs is gestationeerd. Hij heeft één zus, twee stiefzusters en twee stiefbroers.

Zijn jeugd vindt hij allesbehalve negatief. Hoewel hij bij zijn moeder woont, heeft hij alle gelegenheid zijn vader te ontmoeten. Zijn stiefvader is een voormalige militair, die nu vooral bij hoeren in Thailand rondhangt, noteert Breivik. Het is een liberaal Noors middenklasse milieu, met een lichte politieke voorkeur voor de Arbeiderspartij.

In die wereld, in 'mijn kwetsbare jaren', wordt hij geconfronteerd met gewelddadige botsingen, vechtpartijen met moslimbendes, verkrachtingen, die hij ziet of waarvan hij hoort. Zijn eigen verwondingen komen niet verder dan een gebroken neus.

Nergens in het document druipt de haat ervan af, tegen bijvoorbeeld de Arbeiderspartij of tegen minister-president Jens Stoltenberg.

De 1.83 grote blonde Noor is lid van de Oslo Schietclub, heeft wapenvergunningen, maar lijkt zelfs op de door hem verspreide foto's niet op een man met een krankzinnige missie. Veel meer is een man te zien, die blij is dat hij zichzelf

kan verkleden, trots is dat hij met computerspelletjes uit de weg kan, buitengewoon actief is op de financiële markten en de wereld oproept tot een Conservatieve Revolutie.

De laatste week verloopt voor hem geordend. Op Dag 78 drinkt hij vier grote proteïne-shakes, hij vindt dat hij hard heeft gewerkt aan de voorbereidingen en gaat uit eten in een duur restaurant ('yummy'). Op Dag 80 staat hij om half twee 's ochtends op om zijn film te uploaden, gooit alle spullen in zijn huurauto, en gaat eten. De volgende dag rijdt hij in elf uur naar het Noorse plaatsje Kautokeino, om daar in een goedkoop hotel te logeren.

Dag 82, de dag van de aanslag en massamoord, bedenkt hij zich nog om zijn financiële relaties te contacteren, per e-mail. Hij overdenkt bovendien dat mensen die zijn manifest lezen, moeten bedenken dat de hele operatie ook wel in dertig dagen had gekund, in plaats van meer dan tachtig dagen, zoals hij heeft gedaan. 'Het oude gezegde klopt: als je iets goed gedaan wilt hebben, moet je het zelf doen.'

Tenslotte staat hij stil bij wat agenten zullen denken als ze in de dagen na zijn daad zijn gangen napluizen. 'Ze zouden misschien wel het vreemde idee hebben dat ik een terrorist zou zijn.'

Op dezelfde dag wordt hij gearresteerd. Hij heeft inmiddels bekend. Over zijn daden heeft hij volgens zijn advocaat gezegd dat ze gruwelijk zijn, maar noodzakelijk.

Teksten van Unabomber

Anders Breivik heeft in zijn manifest '2083' teksten gebruikt van de zogeheten Unabomber. Dat meldt de Noorse krant Aftenposten. De Unabomber, Ted Kaczynski, pleegde tussen 1978 en 1995 in de Verenigde Staten een reeks aanslagen met bombrieven. Hij zit nu een levenslange gevangenisstraf uit. In de overgenomen passages verving Breivik woorden als 'leftist' door 'cultural marxist' en 'leftism' door 'multiculturalism'.

=====

VERHAAL 14

Volkskrant 12-09-2011, pagina 4

REPORTAGE Oud-topman Wim van Schaik stelt kunstverzameling open

Weldoener maakt van voormalig Joods werkdorp een museum

WILMA DE REK

SLOOTDORP

Van zijn allereerste salaris, in 1952, kocht Wim van Schaik (86) een schilderij: 'Landschap in Limburg', van Jacques Mels. 'Heel somber, heel donker; ik vond het prachtig.' Dat salaris verdiende Van Schaik als trainee bij Wessanen, waar hij zou opklimmen tot voorzitter van de Raad van Bestuur.

Het schilderij is sinds afgelopen weekend te bewonderen in de gemeente Wieringermeer in de kop van Noord-Holland, waar het landschap eruitziet alsof de aarde wel degelijk plat is en je er elk moment vanaf kunt rijden. Het hangt niet netjes in een museum boven een duttende suppoost, maar in een klein zaaltje van een gebouw dat er uitziet als een middelbare school.

Het is onderdeel van het Joods werkdorp Nieuwesluis. Hier werden, op initiatief van een groepje Nederlanders onder wie Abel Herzberg, sinds begin jaren dertig een paar honderd Joden uit Duitsland opgevangen die op de vlucht waren voor het opkomende antisemitisme.

Het hoofdgebouw is sinds afgelopen zaterdag - de Open Monumentendag - voor één maand een museum, op initiatief van Van Schaik. De tentoonstelling biedt niet alleen onderdak aan zijn 'Landschap in Limburg', maar ook aan

tientallen andere kunstwerken (van onder anderen Armando, Dirk Breed, Peter Bes en Max Sluijters) die Van Schaik na die eerste aankoop in 1952 verzamelde.

Hij kreeg de belangstelling voor kunst niet van huis uit mee. 'Ik ben me er tijdens mijn studie economie in Amsterdam pas echt voor gaan interesseren. Het waren de jaren van de opkomst van Cobra, van Karel Appel, daar zat ik met mijn neus bovenop.'

Het enige criterium bij de aankoop van een kunstwerk was of hij het mooi vond. Hij koos niet voor een thema. 'Dan word je een soort postzegelverzamelaar. Als de werken uit mijn collectie iets gemeen hebben, is het misschien een bepaalde verstildheid, eenzaamheid, verlatenheid.'

Bij het zoeken naar een onderkomen voor zijn collectie stond één ding vast: het moest ergens in Noord-Holland zijn. 'Dit gebouw is natuurlijk extra mooi vanwege die geschiedenis. Maar het sprak me ook aan vanwege het prachtige, heldere licht. Noord-Hollands licht. Mijn vrouw en ik hebben jaren aan de Westfrieze Omringdijk gewoond en zijn daar in contact gekomen met Noord-Hollandse kunstenaars, van wie we ook veel werk hebben. Dat moet je in zijn eigen omgeving laten zien, vind ik.' Van Dirk Breed bezitten ze de meeste schilderijen. 'Die woonde hier vier kilometer verderop, in het dorpje Kolhorn, waar hij ook begraven ligt.'

Van Schaik loopt naar een schilderij van het kerkhof van Kolhorn. Het toont de ingang van het kerkhof, met een eenzame gedaante ervoor. 'Dat is de schilder zelf, denk ik, die naar zijn eigen graf komt kijken. Je ziet vaak eenzame figuren op zijn schilderijen; het was een sombere man.'

Dirk Breed, zegt Van Schaik, is een van de weinige landschapsschilders die zich liet inspireren door de polder. 'De meeste mensen vinden de polder niet romantisch, hij wel. Het zijn uitgestrekte, bijna abstracte gebieden waar de mens de natuur probeert te beheersen. Ik ben ervan overtuigd dat Mondriaan, die veel rond Utrecht fietste, zich ook door die rechte lijnen van het polderlandschap liet inspireren. Maar Breed heeft de polder echt tot zijn onderwerp gemaakt. Hij schilderde sluizen, dijken. De omgeving die je ziet als je hier uit het raam kijkt.'

Van Schaik is weliswaar een moderne maecenas, maar hij ziet zich niet als redder in nood in tijden van kunstbezuinigingen. 'Wat ik doe is niet nieuw. Je moet niet vergeten dat bijna alle musea in Nederland zijn ontstaan omdat particulieren hun verzameling nalieten aan musea.'

Zijn uiteindelijke doel is dat de tijdelijke status van het museum in het Joods werkdorp wordt omgezet in een blijvende. 'Per 1 januari wordt hier een nieuwe gemeente gevormd: Hollands Kroon. En dit museum moet de parel worden van Hollands Kroon. Voor mijn honderdste. Vér voor mijn honderdste.'

Opvang voor joden

De meeste joden die in het Joodse werkdorp Nieuwesluis terechtkwamen waren jonge, hoogopgeleide zionisten. Ze konden in Nederland terecht, op voorwaarde dat ze na hun tweejarige opleiding zouden emigreren - sommigen wilden naar Amerika, de meesten naar Palestina.

In de Wieringermeerpolder werden ze omgeschoold tot boer, bouwvakker, meubelmaker of smid; ambachten waarmee ze zich in een nieuw vaderland nuttig konden maken. Het dorp en de bijbehorende barakken zijn door de bewoners zelf gebouwd.

In 1941 werd het complex door de Duitsers ontruimd; het merendeel van de vluchtelingen verdween naar vernietigingskampen. Het Joods werkdorp bleef leeg achter.

In drie zalen is de collectie van Van Schaik te zien; een zijvleugel is bestemd voor boeken en foto's over de geschiedenis van het werkdorp en voor kopieën van een dertigtal foto's van de Russisch-Joodse fotograaf Roman Vishniac. Hij reisde in de jaren dertig naar Europa om het leven van Joden vast te leggen en maakte ook foto's in het Joods werkdorp.

Het tijdelijk museum (Nieuwesluiserweg 42) is tot 9 oktober open van donderdag t/m zondag van 11 tot 16 uur.

=====

VERHAAL 15

Volkskrant 08-09-2011, pagina 13

Reportage: Volgens bouwvakkers wordt de zwaarte van hun werk enorm onderschat

'Tot je 66ste in de bouw, dat red je niet'

TJERK GUALTHÉRIE VAN WEEZEL

AMSTERDAM

Soort zoekt soort tijdens de schaft. In een keet naast de bouwput bij het Utrechtse Centraal Station nemen de Poolse uitzendkrachten gezamenlijk een tafel in beslag. Een paar meter verderop zitten de Utrechtse betonvlechters die in dienst zijn bij een van de onderaannemers. Iets later nemen de kraanmachinisten gezamenlijk hun plaats in. Iedere groep zijn eigen tongval en zijn eigen geluidsniveau. Maar als het over het pensioenakkoord gaat, zijn de mannen in de keet eensgezind: doorwerken tot je 66ste is in de bouw is onmogelijk. 'Laat ze hier zelf eens een maand komen werken.'

Vrijdag draait het om de stem van de bouwvakkers. Dan komt de bondsraad, het parlement van FNV Bouw, bijeen om voor of tegen het pensioenakkoord te stemmen. De bouwbond heeft een cruciale positie binnen de FNV. De twee grootste bonden, Bondgenoten en Abvakabo, zijn al tegen. Als bouw ook nog eens 'nee' zegt, is de deal die FNV-voorzitter Agnes Jongerius sloot met werkgevers en minister Kamp van tafel.

'Wij zitten net aan de verkeerde kant van de grens, voor ons is het werken tot ons 66ste', zeggen de oudste aanwezigen in het schafthok: timmermannen Gerrit en Hans, ze verschillen een dag in leeftijd. Allebei zijn ze 56 en al 34 jaar in dienst bij hoofdaannemer Boele & van Eesteren. 'Het is zwaar werk', zegt Hans terwijl hij met een stukje karton in een instantsoepje roert. 'Nu staan we weer in de regen, van het voorjaar was het heel heet en in de winter werken we onder het vriespunt. Gelukkig hebben we nog geen grote fysieke klachten, maar we zijn geen 18 meer. Als ik thuiskom val ik vaak direct in slaap. En dat terwijl mijn zwager, die militair is, al met zijn 57ste mocht stoppen.' Toch zullen de twee mannen, als het aan het pensioenakkoord ligt, nog tien jaar door moeten. In 2020 zou het pensioen naar 66 jaar gaan. Stemming niet anoniem

Gerrit is lid van het CNV, een bond die zich direct achter het pensioenakkoord heeft geschaard zonder de leden te raadplegen. Hans is een FNV'er. Maar ondanks zijn uitgesproken mening over het akkoord heeft hij niet gestemd bij het referendum dat FNV Bouw onder haar leden heeft gehouden. De stemming sloot deze week en de uitslag wordt vrijdag bekendgemaakt. 'Ik heb geen internet', luidt zijn verklaring. Ook de twee bondsleden onder de betonvlechters hebben hun stem niet laten horen: 'geen computer' en 'ik wist niets van dat referendum'.

Jan Kanninga, een nestor binnen de bouwbond en een van de bondsraadleden die vrijdag definitief moet bepalen of FNV Bouw 'voor' of 'tegen' het pensioenakkoord is, is ook kritisch over de ledenraadpleging die de bond heeft gehouden. 'Er zijn geen formulieren rondgestuurd, leden moesten zelf een e-mail sturen. Veel oudere bouwvakkers hebben geen computer, of kunnen er niet mee overweg. Wat er ook uitkomt, ik denk niet dat we er veel gewicht aan kunnen geven. In de afdeling Papendrecht, waar ik lid van ben, heeft maar één lid gestemd. Bovendien moest je bij je stem ook bondsnummer vermelden. Dat vind ik zelf niet kunnen, je moet een stem anoniem kunnen uitbrengen.'

Volgens Kanninga is nog volledig onduidelijk welke kant de bondsraad vrijdag zal opgaan. 'Ik heb acht mensen gesproken, daarvan waren er twee tegen, drie voor en drie wisten het niet. Ook ik twijfel nog.'

Het dilemma volgens Kanninga: 'Onze achterban op de bouwplaats zegt 'nee', daar moet je eigenlijk gehoor aan geven. Maar aan de andere kant hebben ze ook geen idee wat ze wel willen. Belangrijker is dat het alternatief voor het pensioenakkoord, namelijk dat minister Kamp het zelf gaat regelen, nog veel slechter is dan het akkoord zelf.'

Kanninga heeft vooral nog vragen: 'Ik wil berekeningen zien, weten wat het nou precies betekent. Het is mij ook nog steeds onduidelijk welke handreiking Kamp doet. Belangrijk voor de bouw is met name hoe het vroegpensioen wordt geregeld. Dat snap ik nog steeds niet.'

En wat als de bondsraad vrijdag voor het akkoord stemt? De betonvlechters roepen in Utrecht stoer dat ze de boel in dat geval wel zullen platgooien. Maar Gerrit en Hans vrezen dat het grootspraak is. Gerrit: 'Vroeger hebben we de bouwplaats nog wel eens stilgelegd voor een tientje extra loon. Maar nu laat de bond een jaar langer werken zo passeren. En als de bond ermee instemt, doe je er niets meer aan.'

Hans: 'Ander werk zit er voor ons niet meer in. We kijken hoe lang we het volhouden, halen we het niet, dan komen we in de ziektewet.' Voorlopig is er op de bouw in Utrecht nog een klein jaar werk. 'Dan zien we wel weer verder waar we terechtkomen.'

Net buiten de hekken leggen drie jonge Poolse mannen voor 10 euro per uur het trottoir dicht op een plek waar zojuist een kabel is gelegd. Van de discussie over Nederlandse pensioenen zijn zij niet op de hoogte. Verbaasd: 'Doorwerken tot je 66ste? Dit werk? Onmogelijk. Wij doen dit nog vijftien jaar, en dan gaan we een andere baan zoeken.'

Vrijdag bepalen bonden standpunt

Vrijdag komen de bondsraden van drie grote bonden bijeen: FNV Bondgenoten, Abvakabo FNV en FNV Bouw. De raden zijn de hoogste bestuursorganen binnen de bond. Zij worden gevormd door vertegenwoordigers uit de regio's en representanten uit de verschillende bedrijfstakken binnen de bond. Op basis van de stemming in de bondsraden wordt bepaald wat het standpunt van de bond zal zijn bij de vergadering op het hoofdkantoor van de FNV op 12 september. Daar komen de voorzitters van de negentien bonden uit de federatie bijeen. De stemverhouding is er zeer ingewikkeld, maar vast staat dat Bondgenoten en Abvakabo, de twee grootste bonden en tegenstander van het pensioenakkoord, geen meerderheid hebben. De stem van FNV Bouw zou daar de doorslag geven.

Bondgenoten heeft overigens al gezegd weinig waarde te hechten aan de stemming in de federatieraad. Als de twee grootste bonden, die samen een meerderheid van de leden hebben en de deals sluiten met de negen grootste pensioenfondsen, tegen zijn, kan het akkoord er niet komen is de redenering van die bond. Alle ogen zijn vrijdag dus gericht op de bondsraad van FNV Bouw. Die telt officieel honderd leden, maar volgens bondsraadslid Jan Kanninga telt de raad momenteel maar tachtig koppen. Op 12 september wordt ook de uitkomst bekendgemaakt van de ledenraadpleging die FNV heeft gehouden. Maar het is de bondsraadsleden onduidelijk hoeveel waarde daaraan moet worden gehecht. Ook aan een voorspelling durft hij zich niet te wagen. 'Voor mijn gevoel is het fiftyfifty, maar veel mensen twijfelen nog.'

=====

VERHAAL 16

Volkskrant 15-09-2011, pagina 34
 ABC
Dageraadsbrug
 AAF BRANDT CORSTIUS

Een paar dagen geleden zag ik ze hangen, en ik kon het bijna niet geloven. Briefjes aan bomen en lantaarnpalen, met daarop een foto van een man van een jaar of 30. Hij was kalend en had een sympathieke lach. Op de briefjes stond dat hij vermist werd. 's Ochtends om zes uur was hij van huis gegaan en niet meer teruggekomen.

Dit voorjaar had ik dat soort briefjes al twee keer eerder gezien, en erover geschreven. De eerste vermiste man - net 40, kalend, sympathiek gezicht, in de vroege ochtend voor het laatste gezien - werd in het IJ gevonden. De tweede vermiste man - in de 30, kalend, sympathiek gezicht, iets later deze zomer in de vroege ochtend voor het laatste gezien - bleek verdrongen in een gracht in het centrum van Amsterdam.

En nu deze man.

Gisteren fietste ik langs een brug, de Dageraadsbrug. Aan een hoekje van de brug hadden mensen bloemen, waxinelichtjes en kerstlichtjes gehangen. Ook fladderden er geprinte foto's in plastic steekmappen met daarop het gezicht van een man. En briefjes.

Een man en een vrouw stonden naar het gedenkhoekje te kijken. De man streek met zijn hand over de rug van de vrouw.

Ik fietste erlangs en keek naar ze. En naar de foto's. Pas bij het benzinestation iets verderop realiseerde ik me wie de man op de foto's was - het was de vermiste man. De derde vermiste man. Jaar of 30, kalend, sympathiek. Achter het benzinestation wachtte ik tot de rouwende man en vrouw weg waren, en toen ging ik naar de briefjes en foto's kijken. Eén vriend had een brief opgehangen, in het Engels, waarin stond dat hij de man miste. Mijn computer was stuk, en jij hielp me dan altijd, stond er in de brief. 'Nu moet ik naar Dell,' schreef de vriend.

Een vreemde afscheidstekst, maar ook weer veelzeggender dan 'Ik mis je'. Iets anders hield me meer bezig. Hoe konden er, in een paar maanden tijd, drie Amsterdamse mannen in het water terechtkomen die er hetzelfde uitzagen, ongeveer even oud waren en alledrie rond dag en dauw verdwenen waren? En was ik de enige die zich dat afvroeg? Ik keek naar de foto's en las nog een brief. En nog een. En nog een. De briefjes waren erg lief. Ze gingen over rust. En ineens begreep ik dat deze sympathieke, kalende man zelf in het water gesprongen was.

=====

VERHAAL 17

Volkskrant 24-08-2011, pagina 18

Leven

Het neppe van echt

NELL WESTERLAKEN

Als toerist zijn we op zoek naar 'authentieke' ('echte', 'pure', 'eerlijke') ervaringen op onze vakantiebestemming. Jagen we daarmee niet juist een sprookje na?

Asjeblijft nu even een industrieterreintje! De gedachte kwam spontaan op tijdens een recente treinreis door Zwitserland. De ene besneeuwde bergkam was nog niet uit beeld of de volgende verscheen. Riviertjes vielen in bevallige slierten van de hellingen, dorpen langs de route waren zonder uitzondering 'pittoresk' en in elke bocht kon je zien dat onze rode trein al even 'schilderachtig' paste in dat landschap.

Het uitzicht viel voor honderd procent samen met het clichébeeld van Zwitserland. Mijn plotselinge behoefte aan iets industrieels was niets anders dan het verlangen naar een contrast. Alleen een kleine onvolkomenheid leek te kunnen

bevestigen dat ik een echt stuk Zwitserland zag en dat er geen sprake was van staged authenticity, geregisseerde authenticiteit, zoals de Amerikaanse socioloog Dean MacCannell het noemt in zijn klassiek geworden studie *The Tourist*.

De voorbije vakantie is deze dagen een dankbaar onderwerp op bbq's en borrels. De een heeft op een plek gekampeerd waar 'bijna geen toeristen komen', de ander heeft een 'authentiek' stukje Toscane gezien, een derde het 'echte' Zuid-Amerika ervaren. Allemaal willen we laten zien dat we actief meedoen met de belevingseconomie, en dan kun je niet aankomen met twee weken Torremolinos.

De vakantie-industrie speelt gretig in op de vraag naar authenticiteit. In reisbrochures en op websites wemelt het van de woorden als 'authentiek', 'oorspronkelijk', 'echt', 'onontdekt' en 'puur'. Maar hoe echt of geregisseerd onze ervaringen werkelijk zijn, is een vraag die we onszelf meestal niet stellen.

In West-Afrika trok ik eens op met enkele Nederlandse toeristen die hun strandresort een paar dagen achter zich lieten om het 'echte' Afrika te zien. We sliepen in lemen hutten met daken van palmblad en 's avonds kwam de dorpsbevolking een dans opvoeren, compleet met trommels en rieten rokjes. Een geregisseerde ervaring, dat was duidelijk. De meeste toeristen gingen vroeg naar hun hut, verveeld door deze 'toeristenstuff'.

Niemand stoorde zich eraan dat ook die hutten speciaal voor ons, toeristen, waren. Vrijwel het hele dorp had sinds jaar en dag huisjes van baksteen en golfplaat die veel meer in overeenstemming waren met de doorsnee-woonvorm op het omringende platteland.

Maar daar gaat geen toerist in slapen. Laat staan dat hij bij hoge nood 'authentiek' de bosjes induikt met een blikje water en een handvol gedroogde bananenbladeren; de hutten hadden een toilet en wc-papier. In onze beoordeling wat oorspronkelijk of authentiek is tijdens de vakantie zijn we even willekeurig als selectief.

Het deed me denken aan een blanke Zuid-Afrikaanse columnist die schreef dat het moderne Kaapstad waar zijn familie al generaties woont, in de ogen van zijn intellectuele Europese vrienden niet hoorde bij het 'echte' Afrika. Het 'echte' had immers te maken met olifanten, en inheemsen die halfbloot dansten rond een kampvuur.

Een buitengewoon koloniaal beeld, volgens onder anderen de Nederlandse antropoloog Harry Wels, dat niettemin gretig wordt verkocht door de reisindustrie. Alsof er geen Masai of Zulu's zijn die tv kijken en autorijden. Ook goed geïnformeerde vakantiegangers gaan maar al te graag op zoek naar clichés die ze voor authentiek verslijten, zij het dat West-Europeanen hier veel meer op gespitst zijn dan Aziaten en Amerikanen.

We kiezen ons reisdoel op basis van het selectieve beeld dat we hebben van die bestemming, schrijft de Britse filosoof Alain de Botton in zijn boek *De Kunst van het Reizen*, niet op grond van de gecompliceerde werkelijkheid van die plek. Dat beeld is vaak samengesteld uit flarden informatie van bekenden, een greep mediabeelden en niet in de laatste plaats door de reclame van de reisindustrie.

Volgens De Botton worden we vooral aangetrokken door plekken waar we iets vinden dat we thuis niet hebben. Veel zon is daarvan een eenvoudig voorbeeld, evenals allerlei exotische verschijnselen. Het geldt evengoed voor authenticiteit: we willen bijvoorbeeld een kijkje in het zogenaamde onaangetaste, pure leven van volkeren die geen deel uitmaken van onze door technologie gedreven samenleving.

Tekenend voor die hang naar 'echte' ervaringen is ook de opkomst van het slumdog tourism. Een beetje township, favela of krottenwijk heeft inmiddels een gids die vakantiegangers rondleidt. In een Cambodjaans hotel zag ik een oproep aan toeristen om te helpen bij de voedseldistributie aan bewoners van een vuilnisbelt. De toerist krijgt zijn gewenste authentieke ervaring en zijn foto's plus de bonus van het gevoel een weldoener te zijn. Maar het blijft iets houden van aapjes voeren.

Het is een voorbeeld van wat MacCannell als backstage-frontstage-toerisme beschrijft. Inmiddels willen zoveel reizigers een blik achter de schermen dat de backstage een hoofdpodium wordt. Zelfs een vuilnisbelt wordt een bestemming waar je andere vakantiegangers tegenkomt. Een deel van de toeristen verliest hierdoor zijn gevoel van exclusiviteit; een plek die als 'toeristisch' wordt omschreven, is niet meer interessant. Touroperators zijn daarom voortdurend op zoek naar nieuwe bestemmingen die dan opnieuw het predicaat 'onontdekt' of 'authentiek' krijgen. In de ogen van veel reizigers is aan authenticiteit de voorwaarde verbonden dat het toerisme zelf geen invloed heeft op de plek, de bevolking of het evenement. Maar een levende cultuur is aan veranderingen onderhevig en kan flink worden beïnvloed door de almaar groeiende stroom vakantiegangers. Het is de 'echtheidszoeker' een doorn in het oog. Positieve effecten voor de bevolking - inkomsten, meer waardering voor de eigen cultuur, natuurbehoud - worden daarbij over het hoofd gezien.

Lang geleden raakte ik in Zuid-Spanje verzeild in een vervallen dorpskroeg. De stamgasten waren al half lam toen een oudere vrouw haar rokken optilde en wat schorre kreten uitsloeg. Iemand pakte een gitaar, een ander begon te klappen en met wat goeie wil zou je kunnen spreken van flamenco.

Met plaatsvervangende schaamte liepen we weg, hoewel we wisten dat we waarschijnlijk nooit dichterbij de 'oorspronkelijke' flamenco zouden komen: onderdeel van een lokale levenswijze, een cultuuruiting die niet was bedoeld voor buitenlandse pottenkijkers.

De flamenco had zich in die tijd al verspreid over de costa's en werd vaak minachtend afgedaan als 'toeristenstuff': geregisseerde authenticiteit, kitsch. Maar mede dankzij de toeristen kon dit culturele fenomeen zich verder ontwikkelen toen de lokale levenswijze begon te moderniseren en tradities verloren dreigden te gaan. Tegenwoordig kun je zelfs in Nederland flamencocursussen volgen.

We laten ons ook op subtielere manieren graag een beetje in de maling nemen. Veel Frankrijkgangers komen vroeg of laat terecht op zo'n gezellig boerenmarktje. Er zijn zelfgemaakte worsten te koop, creatief bijeengebonden bosjes lavendel in handbeschilderde potten, en slakken uit eigen wijngaard - zonder twijfel lokale producten, 'typisch Frans'. Voor de foto wil zo'n Franse worstenmaker ook wel even een alpinopet opzetten.

Maar het is niet aannemelijk dat de boerenvrouwen veertig jaar geleden bloempotten zaten te beschilderen; ze zouden ze aan de straatstenen niet kwijt kunnen. Zelfs die marktjes waren er niet. Ze bestaan bij de gratie van het toerisme. Het maken van lokale producten voor toeristen wordt soms zelfs gesubsidieerd om de ontwikkeling van het (leeglopende) platteland te bevorderen - geregisseerde authenticiteit.

Maar wat dan nog? Veel cultuuruitingen zouden verloren gaan als ze niet in leven werden gehouden voor bezoekers. West-Afrikaanse jongeren zijn vooral geïnteresseerd in de dansen van hun (voor)ouders, omdat ze er geld mee kunnen verdienen. Het werd door toerisme weer interessant om de lemen hutten van vroeger te bouwen; als buitenlandse gasten in een openluchtmuseum willen slapen, geen probleem.

Een industrieterreintje had Zwitserland niet meer voorradig tijdens die treinreis door het prachtige én authentieke landschap. Wat ik wel kreeg was een oude boer die een paar koeien voor zich uitjoeg. De man droeg een vilthoed, de koeien hadden bellen om. Absoluut niet meer van deze tijd, maar wel afschuwelijk authentiek.

Die boer behoort tot een uitstervend ras. De spoorlijn daarentegen zal er over dertig jaar nog exact hetzelfde uitzien. In 2007 zette de Unesco hem op de Werelderfgoedlijst, de stulp waaronder authentieke plaatsen en fenomenen worden geconserveerd om ze voor de mensheid te bewaren. Een betere toeristische aanbeveling is er niet: er worden steeds meer Aziatische bezoekers gesignaleerd in de trein. Het oordeel 'te toeristisch' ligt al in het verschiet.

=====

VERHAAL 18

Volkskrant 03-09-2011, pagina 40

Essay

Discutabel pillengebruik

MARCUS HUIBERS

Antidepressiva blijken lang niet zo nuttig als we aanvankelijk dachten. Hoe kan het dat miljoenen mensen pillen krijgen voorgeschreven die voor een groot deel van hen aantoonbaar niet werken?

In Nederland slikken 800 duizend mensen antidepressiva. In Amerika zijn dat er zo'n 25 miljoen. De verkoop van antidepressiva is vanaf de jaren negentig sterk gestegen, terwijl het gebruik van psychotherapie in Amerika af is genomen. De farmaceutische industrie verdient er miljarden aan. Tot zover geen nieuws.

Het probleem is dat antidepressiva lang niet zo goed werken als we aanvankelijk dachten, in ieder geval niet bij de grootste groep van gebruikers. Een aantal recente onderzoeken laat zien dat het gebruik alleen meerwaarde heeft bij mensen met een ernstige depressie. Bij een milde of matige depressie, de grootste groep medicatiegebruikers, lijken de pillen geen effect te hebben. Althans, niet meer dan een placebo, nepmedicatie dus. Heeft de farmaceutische industrie iets over het hoofd gezien? Zijn de artsen die deze pillen voorschrijven verkeerd voorgelicht? Of is er iets anders aan de hand?

Dit is de inzet van een fel debat dat in Amerika wordt gevoerd, tot op de voorpagina's van weekbladen en landelijke kranten. Aan de ene kant staan onderzoekers, veelal psychologen, die de werking van antidepressiva in twijfel trekken, en critici zoals hoogleraar bio-ethiek Carl Elliott, die vraagtekens zetten bij de banden tussen de farmaceutische industrie en prominente psychiaters. Aan de andere kant staan artsen, veelal psychiaters, die het gebruik van antidepressiva verdedigen.

Op 9 juli nog verscheen een vlammend betoog van hoogleraar psychiatrie Peter Kramer, bekend van het boek *Listening to Prozac*, op de opiniepagina's van *The New York Times*. Hij uitte stevige kritiek op het onderzoek dat de werking van pillen afzwakt, en waarschuwde voor de gevolgen van deze, door de media opgevoerde 'hetze' tegen antidepressiva: patiënten zouden gevaar lopen als ze door dit soort berichten zouden stoppen met hun medicatie, met alle gezondheidsrisico's van dien.

Vijf dagen later, op 14 juli, werd bekend dat hoogleraar psychiatrie Jay Amsterdam een aantal psychiaters - onder wie het hoofd van zijn eigen afdeling - had aangeklaagd voor ghostwriting. Zij zouden tegen betaling hun namen hebben laten zetten op een artikel dat in opdracht van farmaceut GlaxoSmithKline werd geschreven, en waarin het antidepressivum Paxil (in Nederland bekend als Seroxat) ten onrechte effectief werd bevonden, aldus Amsterdam. De hele maand juni was ik aan de University of Pennsylvania in Philadelphia als visiting scholar te gast bij hoogleraar psychologie Robert DeRubeis, een autoriteit op het gebied van psychotherapie en medicatie bij depressie, om er onderzoek te doen en ideeën uit te wisselen. Hij en zijn collega's (psychologen en psychiaters) publiceerden in 2010 een geruchtmakende meta-analyse in het medische toptijdschrift *JAMA* die liet zien dat antidepressiva alleen werken bij ernstige depressie. Het onderzoek werd wereldnieuws, met artikelen in grote bladen en interviews bij nieuwszenders als CNN, maar kreeg ook stevige, in mijn ogen onterechte kritiek van psychiaters als Peter Kramer. Het onderzoek zou te weinig studies hebben meegenomen, waardoor het niet representatief zou zijn voor alle soorten antidepressiva die er verkocht worden. Maar er zijn weinig redenen om aan te nemen dat de effecten voor andere middelen in de klasse van antidepressiva anders zouden zijn, stellen ook de meeste farmacologen.

Placebopil

Als behandelaar ben ik zelf erg voor antidepressiva als die een duidelijke meerwaarde hebben, en het is ook mijn eigen klinische ervaring dat er mensen zijn die verbeteren dankzij medicatie. Bovendien is er het praktische aspect, dat niet iedereen, ook in Nederland niet, toegang heeft tot andere werkzame vormen van hulp, zoals psychotherapie. En ten slotte, al zou het effect van antidepressiva een nepeffect zijn, niet meer dan het effect van een placebopil, dan is het nog stééds een effect.

Maar de gesprekken met DeRubeis hebben mijn kijk op een aantal zaken wel veranderd. Hoe kan het dat miljoenen mensen pillen krijgen voorgeschreven die voor een groot deel van hen aantoonbaar niet werken?

Allereerst is daar de rol van de farmaceutische industrie die, willens en wetens, decennialang vertekend onderzoek heeft ingezet om hun producten aan de man te brengen. Het was al langere tijd bekend dat antidepressiva alleen bij een ernstige depressie werken. Patiënten in een door de farmaceutische industrie gesponsord onderzoek werden geselecteerd in de 'golden zone', de gouden zone; een bepaalde subgroep van mensen met een ernstige - maar niet de meest ernstige - depressie. De industrie wist dat de effecten in deze groep het grootst zijn, maar buiten deze groep juist veel kleiner. Sterker nog, rekruteren in de gouden zone werd verdedigd in wetenschappelijke tijdschriften door psychiaters van naam en faam, met als argument dat in deze groep patiënten de grootste verschillen tussen placebo en actieve medicatie te verwachten zijn. Wetenschappelijk is dat volledig terecht, maar daarmee wordt de toepassing in andere, minder ernstige én niet onderzochte groepen ongefundeerd en discutabel.

Maar ook de FDA (Food and Drug Administration), nota bene de Amerikaanse toezichthouder op de farmaceutische markt, heeft zo haar steentje bijgedragen. Om een middel op de markt te mogen brengen zijn slechts twee positieve studies nodig die aantonen dat het middel beter is dan placebomedicatie. Hoeveel negatieve studies er zijn, maakt niet uit. Er zijn voorbeelden van antidepressiva die meer dan 20 studies nodig hadden (dus 18 negatieve en 2 positieve) voordat ze geregistreerd konden worden.

Onderzoek door Turner en collega's in The New England Journal of Medicine laat bovendien zien dat veel negatieve antidepressivastudies die bij de FDA worden ingediend, niet eens in wetenschappelijke tijdschriften worden gepubliceerd, in tegenstelling tot positieve studies. Het is niet duidelijk of dat ligt aan de tijdschriften die de artikelen moeten publiceren, aan de onderzoekers die de artikelen aanbieden, of aan de industrie die het onderzoek heeft betaald. Maar het heeft er alle schijn van dat negatieve studies op deze manier met opzet in een la verdwijnen.

Publicatiebias

Het onderzoek laat ook zien dat sommige positieve studies die werden ingediend bij de FDA, uiteindelijk nog positiever zijn opgeschreven door de onderzoekers als ze uiteindelijk in een tijdschrift verschijnen. Zo krijg je een natuurlijk vertekend beeld, een fenomeen dat in de wetenschap 'publicatiebias' wordt genoemd. Overigens is publicatiebias niet uniek voor antidepressivastudies: Nederlands onderzoek van Cuijpers en collega's toont aan dat ook de wetenschappelijke literatuur over de effectiviteit van psychotherapie een te rooskleurig beeld geeft. Ook in de psychotherapie zijn er belangen, bijvoorbeeld bij diegenen die een bepaalde therapiestroming aanhangen, en daarom baat hebben bij een positieve effectiviteitsstudie.

De belangenverstrengeling tussen wetenschap en industrie kan heel ver gaan. Om hun producten te verkopen heeft de farmaceutische industrie prominente psychiaters nodig, die onderzoek doen en de bevindingen uitdragen naar hun collega's. De warme banden tussen psychiaters en de industrie zijn, wonderlijk genoeg, goed gedocumenteerd in Amerika. De belastingdienst weet ervan, maar er zijn geen duidelijke regels. Academische psychiaters vullen hun inkomen aan met diensten voor de industrie - ook omdat de meeste universiteiten niet zo goed betalen - en krijgen er behalve geld ook status en aanzien voor terug. Ghostwriting, waarbij een tekstschrijver in dienst van de industrie iets belangwekkends schrijft, en een psychiater er vervolgens zijn naam boven zet, alsof hij het zelf heeft geschreven, is daar een goed voorbeeld van.

Verslaafd

En dan is er, ten slotte, DeRubeis' verdenking dat antidepressiva op de langere termijn schadelijke gevolgen kunnen hebben, omdat patiënten er verslaafd aan raken, een visie die ook in het boek The Anatomy of an Epidemic van Robert Whitaker wordt verwoord. Voorstanders van het gebruik van antidepressiva wijzen op de hoge terugvalpercentages onder patiënten die stoppen met medicatie. Je zou dat kunnen zien als een bewijs dat de medicatie nodig is om beter te blijven. Maar het zou er ook op kunnen wijzen dat de medicatie je zowel fysiek als psychisch afhankelijk maakt, stelt DeRubeis, zoals (andere) drugs of alcohol je afhankelijk kunnen maken en heftige symptomen veroorzaken als je ermee stopt. Niemand weet hoe het echt zit: er is nog te weinig bekend over de langetermijneffecten van het gebruik van antidepressiva. Maar de mogelijkheid dat DeRubeis wel eens gelijk zou kunnen hebben is op zijn minst verontrustend.

Wat moeten we met dit alles, of beter gezegd, wat kunnen we ermee? Het blijft een gecompliceerd verhaal, met veel plussen en minnen. Ja, antidepressiva werken bij sommige mensen, en ja, soms zijn antidepressiva de enige vorm van hulp die beschikbaar is. We leven in een tijd waarin onze regering hard bezig is om de toegang tot psychotherapie verder af te breken, terwijl het beroep op de GGZ alleen maar toe zal nemen. Dan moet je niet raar opkijken, zoals een collega opmerkte, dat de huisarts zijn toevlucht zoekt tot het voorschrijven van een pilletje. Bovendien, ook psychotherapie is niet altijd effectief bij depressie, in ieder geval niet meer dan antidepressiva.

Maar terughoudendheid met het gebruik van antidepressiva is op zijn plaats. Misschien wel de naaste bijwerking is dat je er de regie over je eigen klachten mee uit handen geeft. Als mensen met medicatie opknappen, wordt dat door de patiënt en de dokter aan de medicatie toegeschreven, terwijl het herstel ook door iets anders kan zijn veroorzaakt. Medicatie weerhoudt mensen ervan om andere oplossingen te zoeken. Er zijn, naast professionele hulp, namelijk dingen die je zelf kunt doen om beter te worden, zoals voldoende nachtrust nemen, gezond eten, contacten met vrienden zoeken, iets leuks ondernemen (klinkt als een open deur, maar het is precies wat depressieve mensen niet meer doen), sporten. Simpele dingen, die je het gevoel geven dat jij de zaak weer in handen hebt, en niet de medicatie. Op de langere termijn kan dat een veel gezondere, zo niet de beste strategie zijn.

Marcus Huibers

is hoogleraar empirisch gestuurde psychotherapie aan de Universiteit Maastricht en de Academische Riagg Maastricht. Hij is gespecialiseerd in de behandeling van depressie.

=====

VERHAAL 19

Volkskrant 23-09-2011, pagina 26

Interview: Pianotalenten Lucas en Arthur Jussen

Het nieuwe merk Jussen

ROBERT VAN GIJSSEL EN GUIDO VAN OORSCHOT

Wonderkinderen werden ze genoemd, voor eeuwig een duo op de piano. Lucas en Arthur Jussen praten over de toekomst. 'Als wij tegen het Concertgebouworkest zouden zeggen: nu even niet, dan zou dat arrogant zijn.'

Het wonderkinderlijke is er inmiddels wel af, bij de gebroeders Jussen. De pianotalenten Lucas (18) en Arthur (14) draaien stoer mee in het klassieke vak. Spelen in de grote zalen, volgend seizoen Mozart met het Concertgebouworkest. Ze wonnen een Edison met hun platina Beethoven-cd en komen vandaag met een nieuwe, tweede album op het grote label Deutsche Grammophon. Een cd met de Impromptus van Schubert; verfijnde en intieme pianowerken.

Toch, ondanks deze verdiende sporen, staan de broers meer dan ooit voor keuzen. Hoe moet het verder, als duo, of ieder voor zich? Wat doen ze met aanvragen voor tv-optredens? Toch maar doen, of nu even een paar jaar met het hoofd in de boeken? Willen ze straks bij het grote concertwerk schouder aan schouder staan met de meesterpianisten, of zoeken ze verdieping in kamermuziek?

We brengen een middag door in het ouderlijk huis van de Jussens in Hilversum, bij een stapel door de interviewers gekozen cd's. Al luisterend naar muziekfragmenten bespreken de broers hun toekomst, hun niet aflatende liefde voor de muziek, hun muzikale helden zoals de grote Portugese pianiste Maria João Pires, de mentrix van de broers. Maar de broers praten ook over de gevaren van de commercie, de muzikant als bedrijf. Ze maken een gezelschapsspel van de luistersessie: 'Wacht even, niets zeggen, is dit niet...?' Bij ieder fragment kijken Arthur en Lucas elkaar diep in de ogen, op zoek naar verstandhouding. 'Juist, Rachmaninov!'

Tijdens het gesprek trommelt Arthur soms driftig met zijn vingers op de tafelrand, alsof hij nog even droog een pianostuk moet oefenen. Lucas trekt, als het gesprek komt op zijn nabije toekomst, ineens een tikje oververhit zijn trui uit. 'We krijgen van zo ontzettend veel mensen meningen te horen. Dat is fijn, maar ook lastig. Niemand kan je garanderen dat nu net zijn mening de juiste is.'

Eerste fragment: Beethoven, Pianotrio in c-klein opus 1 nr. 3, eerste deel (Allegro con brio), Beaux Arts Trio met Menahem Pressler op de piano.

Lucas: 'Een pianotrio. Beethoven. Ja, wacht eens even, het Beaux Arts Trio met Menahem Pressler. Daar ga ik vanaf januari bij studeren, aan de Indiana University in Bloomington. Dat wisten jullie!'

Arthur: 'Ik dacht eerst aan Maria João Pires, maar ik hoorde toch dat zij het niet was. Moeilijk uit te leggen waar ik dat aan hoorde, aan dingetjes die typerend zijn. Hoe ze haar loopjes speelt.'

Lucas: 'Pressler speelt het meer bedacht. Hij weet wanneer het moet moduleren, hoe de structuur van het stuk precies in elkaar zit. Pressler zou kunnen uitleggen waarom hij het zo speelt en Pires zou dat niet kunnen. Die speelt meer vanuit haar gevoel dan vanuit haar verstand.

'Ik heb school soms gezien als een belemmering, omdat ik daardoor minder kon spelen. Maar ik vond het ook heel fijn. Naast de piano was er nog een ander leven, veel vrienden. Ik ben nu klaar met school en ik wil natuurlijk pianospelen. Dan kan ik blijven studeren bij Pires en ik bewonder haar heel erg, maar dan krijg ik privéles, afgezonderd van iedereen, altijd alleen. Dat is toch zonde als je net 18 bent geworden? Bij Press-ler ben ik straks verbonden aan een instituut, woon ik op een campus. Daar kijk ik enorm naar uit.

'Ik doe nu meer vanuit mezelf dan vijf jaar geleden. Mij hoeft niet meer verteld te worden: deze maat moet zo, en deze zo. Pressler kan beredeneren waarom een stuk zo gespeeld moet worden. Ik heb voorgespeeld, en dat vond hij goed. Hij kon horen dat ik les had gehad van Pires, aan mijn frasering. Hij zei dat ik me niet bewust was van de structuur van een stuk en hij vond mijn techniek soms onlogisch. Als ik de pink van mijn rechterhand niet gebruik, dan staat hij erg omhoog. Doe ik niet bewust, maar het viel hem meteen op. Misschien zal het in mijn muzikale leven toch helpen als ik mijn pink niet meer zo omhoog steek.'

Arthur: 'Voor mij verandert er niet zo veel als Lucas naar Amerika gaat. We gaan natuurlijk wel als duo uit elkaar, maar zo willen we toch niet altijd worden gezien.

Lucas: 'En ik kom geregeld terug, voor concerten. Het is gewoon tijd om weg te gaan, en leuk.'

Tweede fragment: Rachmaninov, Derde pianoconcert, eerste deel (Allegro ma non tanto), Vladimir Ashkenazy, Concertgebouworkest onder leiding van Bernard Haitink.

Lucas: 'Nou ja! Hebben jullie onze ouders gesproken of zo?'

Arthur: 'We hebben dit stuk nu op cd in de auto liggen!'

Lucas: 'De derde van Rachmaninov. Is het Hélène Grimaud, Loughanski? O, Ashkenazy. Ik ben twee weken geleden begonnen dit te studeren.'

Arthur: 'Als je dit hoort, krijg je gelijk kriebels om er aan te beginnen. Het is natuurlijk het hoogste wat je kunt bereiken als je zo'n stuk met zo'n dirigent überhaupt mag spelen. Als je hieraan begint, hou je jezelf een spiegel voor. Je hoort waarschijnlijk dat je nog wel even hebt te gaan.'

Lucas: 'Dit is groots in alle opzichten; het concert, de pianist, het orkest, de zaal. Het grootst in alles. Maar ik beleef ook plezier aan kamermuziek, of aan het moderne klassieke werk. Als wij over twee weken ons recital van Schubert spelen in het Concertgebouw, dan heeft dat voor mij net zo veel waarde.'

Arthur: '

Derde fragment: Mozart, Sonate in Bes-groot KV 333, eerste deel (Allegro), Ronald Brautigam op fortepiano.

Lucas: 'Mozart. Maar het klinkt een beetje als een klavecimbel of zo.'

Arthur: 'Dit is geen normale piano. Dit kan niet.'

Lucas: 'O ja, op de fortepiano dus. Ja, Brautigam doet het allemaal, de grote concerten, het kamerwerk, de fortepiano. Heel knap dat hij zich niet in een bepaalde richting heeft laten duwen. Zoals dat bij ons is gebeurd met dat spelen als duo. Als wij twee keer per jaar samen spelen op tv, zijn we ineens duo. Daarom spelen we op onze nieuwe cd de impromptu's, ieder afzonderlijk. Je moet oppassen met wat voor beeld je van jezelf creëert.'

Arthur: 'Of ik zo'n fortepiano nu mooi vind? Het klopt natuurlijk dat er geen Steinway was in de tijd waarin deze stukken werden geschreven. Maar ik vraag me dan altijd af: als de componist de keuze had gehad, had hij dan niet ook voor de Steinway gekozen?'

Vierde fragment: Schumann, Pianokwintet opus 44, derde deel (Scherzo), Maria João Pires en vrienden.

Lucas: 'Ook een pianotrio? Een kwintet? Schumann?'

Arthur: 'Wacht even, ik was nog aan het opletten. Pires?'

Lucas: 'Mag ik het eerste deel even horen? O ja, ook weer zo toevallig. In november is Pressler in Nederland voor een masterclass kamermuziek. Ik doe mee, en speel het eerste deel. Ik ga tenslotte bij hem in de leer straks.'

Vijfde fragment: Guus Janssen, Veranderingen voor twee piano's. Het Pianoduo (Gerard Bouwhuis en Cees van Zeeland)

Arthur: 'Dit zouden we bij onze docent Ton Hartsuiker kunnen spelen.'

Lucas: 'Daar hebben we veel 20ste-eeuwse muziek gespeeld, van Schat, en Pijper. Het is voor twee piano's? Het lijkt er één. Goed op elkaar afgestemd.'

Arthur: 'Ja, voor dit repertoire kun je ook kiezen, net als Ralph van Raat. Wij proberen het erbij te doen. We zijn zeker niet bang voor deze muziek. Die muziek van Pijper, dat is soms net jazz, net als dit stuk wat we nu horen. Heel lastig om in te studeren, omdat je heel goed moet tellen.'

Lucas: 'Gelukkig hebben we een vader die paukenist is, die kan ons er altijd bij helpen.'

Zesde fragment: Lu Wencheng, Herfstmaan op het meer, Lang Lang.

Lucas: 'Lang Lang, met zo'n Chinese compositie? Ja? Ik ben in vorm, yes! Mooi gespeeld hoor.'

'Lang Lang is een bedrijf, een merk. En hij kan dat ook zijn, hij heeft er de uitstraling voor. Ik heb hem de 'Heroïsche' Polonaise van Chopin horen spelen in de serie Meesterpianisten, en later hoorde ik datzelfde stuk door Pollini, en een keer van Barenboim. Dit is een zeer virtuoos stuk met een imposant einde. Toch schreeuwt de zaal bij Lang Lang harder dan bij de anderen. Lang Lang eindigt met zijn handen omhoog, zijn hoofd naar achteren gebogen, dat zouden Barenboim of Pollini helemaal niet kunnen. Iedereen zou zeggen: wat doen ze nou? Of Lang Lang dat stuk nu ook beter speelt, daar mag iedereen zijn mening over hebben.'

Arthur: 'Natuurlijk denken wij ook na over de grenzen van de commercie. Wij zijn nog lang geen merk, daarvoor staan we veel te vroeg in onze carrière. Maar wij merken nu ook wel, bij de release van onze cd, dat dat ding verkocht moet worden. Je moet aan promotie doen en dat is soms ook best leuk. Maar er komen ook aanvragen binnen waarvan we denken: moeten we dit nu wel doen?'

Lucas: 'Je kunt jezelf heel veel schade toebrengen door dingen te doen die niet bij je passen. Ons is bijvoorbeeld gevraagd op te treden bij Ik Hou Van Holland, van Linda de Mol. Hoewel wij er regelmatig met veel plezier naar kijken, kunnen we dat nu beter niet doen.'

Arthur: 'Dan staan we tussen de feestende mensen met onze Schubert. Dat past niet. Wij proberen een beetje onszelf te blijven en daarom zeggen we best veel af.'

Lucas: 'Optredens bij etentjes, of in de zakenwereld. Van mensen die je muziek niet per se kennen of waarderen, maar die jou kennen en je daarom willen hebben. Als je daar vaak op in gaat, kun je jezelf kapot maken.'

Arthur: 'We zijn van sommige stukken uit de documentaire over Janine Jansen best geschrokken, over de druk, de opeenstapeling van optredens, haar overspannenheid. Al werd er volgens ons een beeld geschetst van de platenmaatschappij dat niet klopt met onze beleving. Daar werken geen slechteriken of zo.'

'Maar je kunt Janine niet met ons vergelijken, zij is veel verder in haar carrière. Zij krijgt zo veel aanvragen: om Brahms te spelen hier, en Beethoven daar.'

Lucas: 'Stel: je wordt gevraagd te spelen met de Wiener Philharmoniker, met de New York Philharmonic, bij de Berliner, en nog vijftig van dit soort optredens, dan kun je toch niet zeggen: nou nee, ik wil een weekje rust?'

Arthur: 'Toch krijgen wij ook vaak te horen: pas op. Doe niet alles, ga niet te snel.'

Lucas: 'En zelfs nu we veel afzeggen gaat het nog erg hard. Ik ben nu 18, Arthur wordt volgende week 15. Er is de afgelopen anderhalf jaar meer gebeurd dan in de zes jaar daarvoor.'

'Stel dat Pressler tegen me zou zeggen: nu even geen cd's meer en geen optredens, dan zou ik dat respecteren. Pires zei ook: je moet nu volledig stoppen en studeren. Maar ik wil mijn eigen beslissingen nemen.'

'De komende jaren is studie prioriteit nummer één. Als we het hoogste willen bereiken, namelijk een grote concertpianist worden zoals Ashkenazy of Pressler, dan is de ervaring die wij nu opdoen met spelen en cd's opnemen ook wat waard. Er zijn zo veel studenten die die kans niet krijgen, het zou toch al te arrogant zijn als wij tegen het Concertgebouworkest zouden zeggen: nu even niet?'

Zevende fragment: Schubert, Fantasie in C-groot, eerste deel (Andante molto), Alexander Melnikov (piano) en Isabelle Faust (viool)

Lucas: 'Laatste fragment, een knaller graag. Moeilijk. Wat? Schubert? Het is heel anders dan het werk dat wij van hem spelen. Het is geheimzinnig, de sfeer van het stuk is niet meteen duidelijk. Bij onze impromptu's is na de eerste maten de structuur al helder.'

Arthur: 'Ik heb pas een biografie van Schubert gelezen. Ik las dat hij in zijn leven best ongelukkig was, dat hij altijd maar deed waarvoor hij dacht dat hij geboren was, namelijk componeren. Dat heb ik wel in mijn achterhoofd als ik Schubert speel. Maar volgens mij is die kennis niet essentieel voor hoe je Schubert speelt.'

Lucas: 'Uiteraard is Schubert heel anders dan de Beethoven van onze vorige cd. Beethoven componeerde voor de hoge heren aan het hof en hij wist dat zijn stukken nog eeuwen zouden worden gespeeld. Schubert is heel dromerig. Hij

acht dat zijn stukken nooit de huiskamer zouden verlaten waarin ze waren gecomponeerd. Arthur zegt vaak dat Schubert minder perfect is.'

Arthur: 'Dat moet je niet verkeerd begrijpen hoor. Maar Schubert is zo mooi kwetsbaar.'

Lucas: 'Bij de opnamen voor onze Beethoven-cd was Pires aanwezig. Bij Schubert niet meer, alleen een producer. Het maakte zeker verschil. Toen zij erbij was, werd een bepaalde verantwoordelijkheid bij ons weggenomen. Bij Schubert hebben we geen excuus meer. Maar kom op: we zijn niet compleet gek.'

Arthur: 'We wachten de recensies af. Vinden we wel spannend. Je kunt een keer een minder optreden hebben als je verkouden bent, maar een cd is voor de eeuwigheid. We hoorden vanmorgen van papa dat de eerste recensie binnen was. Vijf sterren. Maar dat is het begin hè.'

Impromptus

Op hun tweede plaat Impromptus (Deutsche Grammophon), spelen de gebroeders Jussen impromptu's van Franz Schubert. De componist schreef zijn Opus 90 en Opus post. 142 in 1827, als stukken voor solo piano. De Jussens vertolken de impromptu's op 3 en 4 oktober in de Kleine Zaal van het Concertgebouw in Amsterdam. Van 19 t/m 23 oktober spelen zij pianoconcerten van Mozart met het Orkest van het Oosten op verschillende locaties. Zie: orkestvanhetoosten.nl

=====

VERHAAL 20

Volkskrant 17-09-2011, pagina 44

Niet te geloven wat water allemaal vermag

RENE DIDDE

Magnetiseer drinkwater, en de kippen raken weer aan de leg. Is dat puur bijgeloof, of steekt er iets aantoonbaars achter? Bij DHV geloven ze niks, maar ze veroordelen ook niks. Tijd om met een open mind te spreken over vitaal water.

'Water dat smaakt zoals Moeder Natuur het in een bergbeekje heeft gemaakt. Als je het gedronken hebt, voel je je goed.' Hans van Sluis van advies- en ingenieursbureau DHV in Amersfoort is al jaren in de ban van vitaal water. Hij noemt voorbeelden van verlepte kroppen sla die snel opfleuren na contact met gevitalseerd water. Kippen die ziek en van de leg waren, produceren weer eieren bij de vleet, varkens raakten een hardnekkig virus kwijt. Sommige sterrenrestaurants zweren bij met vitaal water gekweekte groenten. Zelfs een cementproducent gebruikt gevitalseerd water om tot een beter product te komen.

DHV heeft een team van zeven mensen op het vitaal water gezet, van wie Van Sluis fulltime. Aanstaaende donderdag, vrijdag en zaterdag vindt op het hoofdkantoor van DHV in Amersfoort de 'eerste nationale conferentie' over vitaal water plaats. 'Water, zoveel meer dan H₂O' is de noemer waaronder mensen op de eerste middag 'vitaal water begrijpen' op een wetenschappelijk seminar. Op de tweede dag spreken waterprofessionals over 'werken aan vitaal water'. Algemeen publiek is de derde dag welkom op de afzonderlijke conferentie watervitalisering voor 'gebruikerservaringen, waterproeven en goede gesprekken.'

Niets minder dan een wonder, lijkt het, vitaal water. Maar wat is het nu precies? 'Het water is in contact gebracht met een vitalisator, meestal een roestvrij stalen buis of een bol van messing', zegt Van Sluis. 'Er zijn tientallen producenten

met honderden modellen. Sommige schroef je op de waterleiding of douchekop, andere hangen in een waterton of reservoir.'

In het dubbelwandige buisje zit water. Wat er met dat water is gebeurd, vertellen de fabrikanten niet. Websites zijn omgeven met vaagheid over hoe het werkt. Onderzoek lijkt er niet aan ten grondslag te liggen, wetenschappelijke publicaties ontbreken. 'Klopt', zegt Van Sluis, 'daar pest ik de fabrikanten vaak mee. Sommigen magnetiseren water of laten het langs kwarts kristallen lopen, anderen zeggen dat het water hoogactief is.'

Klinkt nog steeds behoorlijk vaag, spiritueel, esoterisch. 'Ik ontken niet dat de fabrikanten baat hebben bij mystiek en een bepaald type mensen aantrekken die met wellness bezig zijn', zegt organisator Van Sluis.

Het zijn echter niet louter particulieren, boeren en restauranthouders die denken baat te hebben bij drinken van vitaal water. Ook waterschappen en een afvalbedrijf werken ermee, zo blijkt uit het programma van DHV.

Bij Waterschap De Dommel wordt een zogeheten flowform-cascade geïnstalleerd. Op de gerenoveerde rioolwaterzuivering in Soerendonk loopt het gezuiverde water over een vijftal schaalvormige bekkens. 'Het water raakt in de cascade in een wiegende, ritmische beweging', zegt Van Sluis die betrokken is bij de dimensionering naar het ontwerp van beeldhouwer Paul van Dijk. Meer dan vijfhonderd kuub per uur gaat eroverheen stromen.

De verwachtingen zijn hooggespannen. Het water zal niet langer de kenmerkende muffe rioolgeur hebben, maar neigt naar 'een aroma van humeuze bosgrond', zegt Van Sluis. 'Water en moerasplanten groeien beter door betere wortelvorming, bloei en zaadvorming. De lichtdoorlatendheid is groter. In de vijvers zitten geen slome kevers en slakken maar snellere soorten als bloedzuigers, muggenlarven, libellen, haften, wantsen en vrij zwemmende watermijten. Ten slotte zijn vissen als de winde niet langer kalm grazend, maar beweeglijk en spelend.'

Van Sluis baseert zich onder meer op een meerjarige proef tussen 1980 en 1984 op het toenmalige biologisch-dynamische proefbedrijf Warmonderhof in Tiel. Daar is onder leiding van prof. Jan Diek van Mansvelt van Wageningen Universiteit vergelijkend onderzoek gedaan. De resultaten komen niet door extra zuurstof die door de waterval in de stroming komt, aldus Van Sluis. 'Zuurstofgehalten verschilden in beide proefopstellingen niet. Dat is heel precies nagemeten. Er zijn geen fysische, chemische of biologische verklaringen te vinden. We zien alleen maar dat het werkt.'

Kosmos

Hoewel dus een wetenschappelijke verklaring ontbreekt, heeft Van Sluis wel een hypothese. 'Ik denk dat het wiegende ritme van het water in de cascade als een antenne gaat functioneren voor invloeden uit de kosmos. Deze planetaire invloeden die lijken op de invloed van de maan op de hormoonhuishouding, maken het water vitaal', aldus de adviseur van DHV, die foto's laat zien van druppels die schitterende patronen vormen. 'Cascadewater produceert complexe druppelbeelden, vervuild water laat lelijke en verstoorde patronen zien.'

Bij waterschap De Dommel zegt adviseur Oscar van Zanten 'niet geïnteresseerd te zijn in de vermeende invloed van krachten uit de kosmos'. Van Zanten: 'Wij doen mee omdat we denken dat de ritmische beweging extra zuurstof toevoegt. Dat is goed voor het effluent en goed voor de Boulder Aa, de beek waarop we het gezuiverde water lozen.' Die beek mag overstromen in het natuurlijk ingerichte slotstuk van de waterzuivering. De cascade is een toegevoegde waarde, vindt het waterschap, en draagt bij aan betere beleving van het water door het publiek. Er lopen toeristische routes langs en er wordt zelfs een houten vlot aangelegd.

Vooraf is geen aanvullend onderzoek verricht op de stokoude bevindingen van de antroposofen naar de effecten van de cascade. 'We gaan nu wel goed monitoren', belooft Van Zanten.

Een dergelijke flowformcascade naar een ontwerp van DHV verschijnt weldra ook bij de renovatie van de rioolwaterzuivering in Dinxperlo. En ook daar vormen extra zuurstof en esthetische overwegingen de boventoon. 'Wij houden ons niet bezig met kosmische krachten', zegt woordvoerder Arian Kuil van waterschap Rijn en IJssel. 'Als sommige DHV'ers er spirituele denkbeelden op nahouden, mogen ze die hebben.'

Ook de composteringsector werkt met vitalisatoren. Afvalbedrijf Twence in Hengelo kampte jaren geleden met stankoverlast en instabiele compost. Toenmalig bedrijfsleider Onno Harmsen liet zo'n buis monteren. 'Binnen enkele dagen was de stank weg; we stonden perplex', zegt Harmsen, komende week spreker op het DHV-congres.

Door het gevitalseerde composteringswater te besprenkelen over vers aangevoerd groenafval, steeg de compostkwaliteit zienderogen. 'Mensen kwamen er om terug. Hun bomen groeiden harder dan die van de burens.' Ook Harmsen zoekt de verklaring niet in extra zuurstof of enting met de juiste bacteriën. 'Water heeft een geheugen, het herinnert zich na zuivering de eerdere ervaringen met zware metalen, medicijnresten of bestrijdingsmiddelen, ook al

zijn ze fysiek uit het water gefilterd. Vitalisatoren resetten deze desinformatie waardoor bacteriën beter hun werk doen.'

Andere compostbedrijven werken eveneens met vitalisering volgens Harmsen. 'Alleen komen ze er niet voor uit.' Harmsen is intussen mede-eigenaar van een milieutechnologiebedrijf dat onder meer luchtwasinstallaties uitrust met vitalisatoren.

Twijfel

Vanuit de compostbranche wordt de vitalisering weersproken, al zijn vitaliseringleveranciers wel aanwezig op beurzen. Bij Twence schrijft manager Huub Nijkamp in een e-mail: 'er zijn nooit aantoonbare resultaten onderzocht of vastgelegd. Aan de werking wordt dan ook sterk getwijfeld. De buis zit er nog wel (bijgeloof?). Baat het niet, dan schaadt het niet, meer is het niet.'

Bij kennisinstituut STOWA zijn ecooloog Bas van der Wal en technoloog Cora Uijterlinde 'hoogst ongelukkig' met het feit dat hun organisatie door 'een slip of the pen' de publieksdag medefinanciert. 'Als er al een meetbaar effect is van cascade, magneet of vitalisator moet er een verklaring voor zijn', zegt Van der Wal. 'Zuurstof, biologische activiteit of magnetische invloeden. Dat is bij mijn weten niet alleen niet aangetoond, er is nog nooit over gepubliceerd in een peer-reviewed tijdschrift. Ik hoop dat de experimenterende waterschappen fatsoenlijk dubbelblind onderzoek opzetten met een blanco-behandeling.'

Wateronderzoeker Roelof Stuurman van Deltares is het daarmee hartstochtelijk eens. 'Er is geen wetenschappelijke verklaring voor de waarnemingen. Ze kunnen praktijkwaarnemingen niet significant en herhaalbaar uitvoeren', aldus Stuurman. 'In plaats van goed te onderzoeken, suggereert men spiritueel getinte invloeden. Dat doet het goed in het huidige tijdsgewricht, maar het is op deze manier uiteraard lastig discussiëren. Je gelooft het of je gelooft het niet.' Watertechnologie-instituut Wetsus heeft sinds 2007 een promovendus, die onder meer met geld van een douchefabrikant, waterschap De Dommel en Brabant Water (de laatste twee met elk 20 duizend euro per jaar) onderzoek verricht. Hij probeert onverklaarbare verschijnselen die in de praktijk optreden in eerste instantie met laboratoriumproeven te herhalen. Wetsus wil niets zeggen over het onderzoek dat in 2012 klaar moet zijn en komt pas naar buiten als het is gepubliceerd in peer-reviewed tijdschriften.

Bij DHV overlegt leading professional Helle van der Roest een lijstje met meer recente publicaties in wetenschappelijke tijdschriften. 'Universiteiten van Delft, Wageningen en Nijmegen hebben er onderzoek aan verricht. Er gebeurt meer dan jij denkt met vitaal water, ook bijvoorbeeld in ziekenhuizen. Niemand durft ermee naar buiten te komen. Het mooie aan het congres van DHV is dat we een platform bieden aan wetenschappers en waterprofessionals om openbaar en open minded te spreken over vitaal water', aldus Van der Roest.

DHV ziet het als zijn verantwoordelijkheid om innovatieve technieken te ontwikkelen voor kwaliteitsverhoging van de belangrijkste vloeistof ter wereld, aldus de technoloog. 'Vele innovaties, zoals de membraanbioreactor, werden aanvankelijk met scepsis bekeken; proeven leverden geen eenduidig resultaat op. Nu zijn ze gemeengoed. Ik geloof niks, veroordeel niks. Ik houd alle opties open en ik ben er apetrots op dat directie van DHV de vrijheid geeft om ook op andere manieren naar water te kijken. Want vrijheid en creativiteit staan aan de basis van innovaties.'

=====

VERHAAL 21

Zwerver

Mijn jongste zoontje kwam thuis met een flinke schram op zijn gezicht. 'Gevallen op het schoolplein' legde hij uit. 'Ach jee' antwoordde ik, waarna hem ik een krentenbol overhandigde, en dat was dat. Maar ik bleef over de nietige affaire nadenken. Toen mijn kinderen nog in Amerika op school zaten bezeerden ze zich óók wel eens. Niet zo vaak, want om veiligheidsredenen mochten ze daar niet buitenspelen bij regen, felle zon, sneeuw of kou: ook was rennen, duwen, springen en lichamelijk contact tussen kinderen onderling onder geen enkele weersomstandigheid toegestaan. Toch kreeg zo'n kind wel eens een splinter in zijn vinger, of de hik of iets dergelijks. Dan werd ik opgebeld door de schoolverpleegster. 'Mrs. Whitman? U moet niet schrikken, maar...' en dan moest ik het betreffende kind onmiddellijk komen halen. Ik trof hem/haar dan met een ijszak op het getroffen lichaamsdeel, liggend op een soort katafalk in de speciale ziekenkamer. Maar dat was het ergste nog niet: ik mocht dat kind, waar natuurlijk niets mee aan de hand was, pas weer naar school sturen met een verklaring van een kinderarts dat er inderdaad niks aan de hand was. Dat was allemaal heel omslachtig en ik werd er doodmoe van. Met leedwezen dacht ik terug aan die flauwekul. Opeens was ik, voor het eerst sinds mijn terugkeer, oprecht blij om in Nederland te wonen. 'We waren vandaag met school picknicken' onderbrak mijn zoontje mijn gemijmer. 'Het was heel leuk. Er zat een zwerver in de boom die stenen naar ons gooide.'

'Echt?' vroeg ik. Ik dacht opnieuw terug aan de Amerikaanse school. Daar kregen de kinderen elke maand rampentraining. Als het de alarmsirene voor 'code red' ging moesten ze zich verstoppen in hun kluisje en doodstil blijven zitten tot het sein 'veilig' kwam. Eén keer was het menens. Wat wilde het geval? Er was een 'verwarde vrouw in ondergoed' op het schoolplein waargenomen. Hop, al die kinderen in hun kluisjes. Ik moest er toen erg om lachen, want een verwarde vrouw in ondergoed, dat zien mijn kinderen thuis elke dag.

'Die zwerver gooide eerst met een slipper' ging mijn zoontje voort. 'Dat was mis. Toen gooide hij een beker. Tristan kreeg hem tegen zich aan. En daarna die baksteen. Maar die was weer mis.' Dat laatste zei hij een beetje spijtig. Ik was onderhand wel benieuwd naar de reactie van het onderwijzend personeel. Het leek me een typisch 'code red'-geval. 'Heeft de juf toen de politie gebeld?' vroeg ik. Hij schudde van nee. 'Wat deed ze dan?' ging ik voort. 'Niets' zei mijn zoontje. 'We gingen gewoon een eindje verderop zitten.'

Mijn hart zwol van blijdschap. Zeker, Nederland is een rotland, met rotweer, en overal die onbehouwen rotsmoelen. Maar mijn kinderen groeien hier niet op tot slappe aanstellers, zoveel is zeker. Als mijn kind die baksteen wél tegen zijn kop had gekregen had ik die school vast voor het gerecht gesleept. Maar voorals nog was ik trots. Trots op mijn dappere vaderland, waar men bij dreigend gevaar gewoon een eindje verderop gaat zitten.

'Trouwens', zei mijn zoontje. 'Die zwerver was daar het éérst. En wij stoorden hem natuurlijk. Best logisch, dat je dan met stenen gaat gooien.'

=====

VERHAAL 22

Roll overBeethoven

WILLEM ELLENBROEK

Wat deden deze mooie jonge meiden in het nuffige Amsterdam Oud-Zuid van eind jaren zestig? Voormalig Volkskrantredacteur Willem Ellenbroek zoekt naar de ziel van deze beroemde foto van Ed van der Elsken, waarover een film wordt gemaakt.

Al heel lang hangt deze foto boven mijn werktafel, maar ik heb nooit geweten dat hij was genomen in de Beethovenstraat. Dat is toch een veel te nette buurt, Amsterdam Oud-Zuid, voor het theater van Ed van der Elsken? Het was meer een straat van keurige heren die hun poedel uitlaten en van oudere dames die een half onsje rookvlees bij de slager bestellen, dan het soort leven dat Van der Elsken zocht. Hij was de chroniqueur van de zelfkant en van de rebellie. Het typeert hem wel weer dat hij juist in die gezapige straat toch zijn onderwerp vond. 'Hij kan', zo omschreef hij zijn werkwijze eens, 'duizend slijmballen, duizend conformistische kleurloze eikels langs laten lopen zonder te moven, maar dan loopt daar, zit, waggelt er een, one of Elsken's angels, wachtend op de artistieke sluitertijd.' En inderdaad, daar had hij ze dan: drie mooie jonge meiden met prachtige benen in minirok en met getoupeerd haar. We zitten in de jaren zestig, dat zie je aan kleding, haarmode en aan de auto's. Het is 1967, weten we nu, en dat was een beetje een tussenjaar. De opstand van Provo was geweest, het grote oproer van mei '68 in Parijs, dat door heel Europa zou voortdenderen, moest nog komen. De summer of love van het popfestival in Woodstock was pas in 1969. Toch gebeurde er toen wel wat, dat op dit tafereel betrekking heeft. In 1967 verscheen Phil Bloom naakt op tv als omroepster. De tijd van de hippies was aangebroken, een nieuwe muziek was overgewaaid van de Amerikaanse Westcoast, met The Doors en Jefferson Airplane. Het speelt een beetje mee, op de achtergrond, in deze foto. Ed van der Elsken (1925-1990) was met niemand te vergelijken. Hij was straatfotograaf pur sang, een klein, druk, rap, brutaal mannetje met een ontwapenende grijns, die zijn verhalen doorspekte met woorden die hij in Parijs had opgedaan als écoute of c'est à dire. Iemand die volkomen zijn eigen gang ging, in zijn vak en in zijn leven. Hij viel buiten elke orde. Hij was beroemd geworden met zijn fotoreportage Een liefdesgeschiedenis in Saint Germain des Prés, waar hij het leven verbeeldde in het wereldbeeld van een groepje opstandige, existentialistische jongeren. Een wereld die in zijn foto's zwart-wit en donker is. Zijn foto's zijn korrelig, roetig, met duister dreigende luchten. Het was zijn beeldmerk, maar hij stapte, toen tijdschriften om iets anders vroegen, even gemakkelijk over op kleur. Zijn wereld van de zelfkant van hoeren en klaplopers, junks en halve garen kende een even gepassioneerd gevolgde tegenpool in het straatbeeld van mooie jonge vrouwen en trotse jonge mannen, meiden en binken. Hij was zelf heel jong toen hij na de oorlog naar Parijs trok, begin twintig, daar de wereld ontdekte en zijn bestemming vond als fotograaf. Vooral de leeftijdsfase tussen 15 en 23 jaar fascineerde hem, zei hij later, 'want in die jaren zoeken ze hun houding, zijn ze individualistisch, vrij en rebels, voor ze wegdrijven in het burgerdom achter de kinderwagen'. Misschien zag hij in de Beethovenstraat in de vitaliteit van die drie meiden de ontdekking van zijn levensbestemming terug, die hij toen in Parijs op dezelfde leeftijd had gedaan. De foto laat ook een ander aspect van zijn fotografie zien. Van der Elsken is niet van het onopvallend vastleggen, hij neemt deel, laat weten dat hij er is. Je ziet het aan de reactie van de meisjes. Zijn straatportretten zijn nooit anoniem, zijn mensen kijken je aan, recht in de ogen, en geven zo iets over zichzelf prijs. Daar was hij op uit. Wat hij die middag in de Beethovenstraat heeft gezegd, kunnen we niet weten. Het moet iets grappigs zijn geweest - de meisjes hebben er duidelijk lol in - én uitdagends. Uit de reactie van het meisje in het midden blijkt dat. Zij kaatst terug, het gaat om meer dan een dankbare glimlach, er zit ook iets ondeugends in haar lach en gebaar. Ik denk dat dit de reden is waarom die foto boven mijn tafel hangt: symbool van een vrolijke vrijheid en het begin van een nieuw tijdperk, van een jongere generatie die de grauwheid van de jaren van wederopbouw, van nette pakken en jurken, uitgehaalde truien en vermaakte kleren, verdrong, met zijn mode het straatbeeld veranderde en, met de pil, de seksuele moraal.

Foto wordt film

'Binnen drie minuten ontstond het idee voor de film', zegt filmmaker Bahram Sadeghi, die voornamelijk bekend is als ex-Jakhals van De Wereld Draait Door, over de film die hij naar aanleiding van Ed van der Elskens foto van de Beethovenstraat in 1967 gaat maken. 'Per toeval zag ik de foto als screensaver op de laptop van Gert Tetteroo (de producent van de film, red.). 'Wat een mooie foto', zei ik tegen hem, waarop hij antwoordde dat hij benieuwd was wie de vrouwen waren.'

Inmiddels is de zoektocht begonnen. De locatie van de foto, de Beethovenstraat in Amsterdam, is inmiddels bekend, en aan de hand van het nummerbord van de Daf op de foto wordt de eigenaar van de auto opgespoord. Het komende

jaar worden op sociale media, in kranten, op televisie, en in huis-aan-huisbladen oproepen geplaatst die naar meer informatie moeten leiden, en ook zal Sadeghi zelf met een videocamera en de foto de straat op gaan. Iedereen die iets over de vrouwen weet, of iets op de foto herkent, kan contact opnemen met de filmmaker: beethovenstraat1967@gmail.com. Er is ook een website: beethovenstraat1967.nl

De zoektocht naar deze vrouwen moet de tijdgeest van de jaren zestig blootleggen. Er wordt onder meer gezocht naar de manier waarop de jaren zestig vandaag de dag nog doorklinken. Sadeghi: 'De foto is iconisch. De schoenen, de auto's, de rok lengte, wat zeggen die over deze periode? We hopen dat mode- en cultuurhistorici dat kunnen duiden.' Hoe de film eruit gaat zien, is ook voor Sadeghi nog een raadsel. 'Misschien vormt de zoektocht een belangrijk onderdeel van de film, maar als ik die vrouwen snel gevonden heb, is dat minder relevant. De film is voor mij in elk geval voltooid als ik het leven van deze vrouwen kan construeren. Dan wordt de Beethovenstraat afgezet en zal daar de film worden vertoond.'

=====

VERHAAL 23

Volkskrant 19-09-2011, pagina 3

Interview: Frits Spangenberg, motivation

'Relatie is één groot misverstand, een rampzalige mismatch'

ROBERT GIEBELS

Ambtenaar en burger zijn ontevreden over elkaar, terwijl ze elkaar hard nodig hebben.

De relatie tussen burger en ambtenaar is één groot tragisch misverstand. De burger wil snel en doelmatig, de ambtenaar wil zorgvuldig. De burger zegt: 'Ik wil het, want ik heb er recht op.' De ambtenaar voert regels aan en zegt: 'Nee, tenzij...' De burger gooit afval uit zijn autoraampje en zegt: 'Dat dat wordt opgeruimd, daar betaal ik toch belasting voor?' De ambtenaar kan zich niet voorstellen dat er mensen zijn die zo denken.

'Discrepantie, dat is de essentie', zegt Frits Spangenberg. 'De ambtenaar en de burger, dat zijn twee totaal verschillende mensen die elkaar steeds minder begrijpen.' Spangenberg richtte in 1984 onderzoeksbureau Motivation op en deed sindsdien onderzoek naar de relatie die de burger heeft met de overheid en dus met ambtenaren. 'Met dien verstande dat 'de' ambtenaar net zo min bestaat als 'de' burger.'

In twee woorden vat hij die verhouding samen: 'Escalerende polarisatie.' Het onderzoek dat hij deed voor de Volkskrant bevestigt: 'Burger en ambtenaar komen meer en meer recht tegenover elkaar te staan. Het is een rampzalige mismatch: beide kanten zijn ontevreden, terwijl ze elkaar steeds harder nodig hebben. Want de samenleving wordt steeds ingewikkelder. Maar wat zegt de burger? Ik heb meer last dan plezier van de ambtenaar.'

Motivation maakt onderscheid tussen verschillende 'burgerschapstijlen'. Ambtenaren zitten, veel meer dan de totale bevolking, in het archetype 'betrokken en verantwoordelijk'. Ze zijn zich er terdege van bewust dat tegenover rechten, plichten staan. De snelst groeiende categorie in de bevolking is de pragmatische groep. 'Dat zijn de recht opeisende mensen', legt Spangenberg uit. 'Ze vragen zich af: what's in it for me?' Ze zijn niet betrokken, zien het grote geheel niet, voelen zich niet verantwoordelijk voor het collectief, hebben geen besef van plichten, maar staan wel vooraan als er iets bij de overheid te halen is.

'Neem het persoonsgebonden budget in de zorg. Prachtig idee, maar ook enorm naïef. Want wat ambtenaren zich niet kunnen voorstellen, gebeurt: er wordt enorm misbruik van die pgb gemaakt waardoor die onbetaalbaar is geworden.'

Eigenlijk moet je een groot aantal zelfzuchtige, materialistische pragmatici tot ambtenaar benoemen. 'Dat kan helemaal niet, want het bestaansrecht van een ambtenaar is juist er voor anderen te zijn. Maar die ander, de burger, wordt steeds mondiger, waardoor de ambtenaar gedwongen wordt nóg zorgvuldiger zijn werk te doen, waardoor de burger nóg ontevredener wordt, waardoor de polarisatie tussen die twee nog verder escaleert. 'De enige sanctie die de ambtenaar heeft, is het dossier van de burger achter de radiator te laten vallen en dan met spijt verklaren dat de gegevens in het ongereede zijn geraakt.'

Einde
Fin
Ende
End
Finem
τέλος
Sonunda